

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน
เปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

นิตยา ปะอินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์)
คณะสถิติประยุกต์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

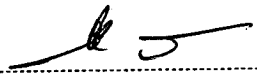
2562

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน

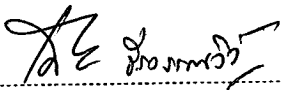
เปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

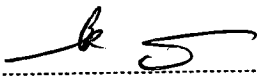
นิตยา ปะอินทร์

คณะสถิติประยุกต์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.ปรีชา วิจิตรธรรมรส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์)

รองศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร.เดือนเพ็ญ ชีววรรณวิวัฒน์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.ปรีชา วิจิตรธรรมรส)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.รมิดา ศรีเหรา)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........คณบดี
(ดร.ปราโมทย์ ลีอนาม)
พฤษภาคม 2562

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย
ชื่อผู้เขียน	นางสาวนิตยา ปะอินทร์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์)
ปีการศึกษา	2562

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครัวเรือนส่วนบุคคลในประเทศไทย จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 โดยครัวเรือนจน (กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20) และครัวเรือนรวย (กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 ขึ้นไป) จำนวน 17,287 ครัวเรือน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression)

ผลจากการศึกษา พบว่า ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจน คิดเป็นร้อยละ 97.1 เทียบกับ 91.5 และเมื่อพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม พบว่าครัวเรือนจนมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 44,261 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 519,817 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 12 เท่า โดยเมื่อพิจารณารูปแบบการออม 3 อันดับแรก ของครัวเรือนจน พบว่า มีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ มีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 32.9 และมีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์สินทรัพย์อื่น ๆ อย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 2.1 ในขณะที่ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ มีการออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 22.7 และมีศักยภาพในการออมทั้งในสินทรัพย์ทางการเงิน สินทรัพย์เพื่อการลงทุน และสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.7

(4)

นอกจากนี้ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ในขณะที่ครัวเรือนรวมนั้นเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวมนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค

ABSTRACT

Title of Thesis	Factors influencing the saving potential of poor households compared to rich households
Author	Miss Nittaya Pa-in
Degree	Master of Sciences (Applied Statistics)
Year	2019

This research aims 1) to study the patterns of saving potential comparing between poor households and rich households 2) to study factors that influence the saving potential of poor households and rich households. The sample used in this research is private households in Thailand from the 2017 Household Socio-economic Survey of the National Statistical Office, consisted of poor households (defined as households with income below 20th percent of average monthly income per capita) and rich households (defined as households with income over 80th percent of average monthly income per capita) 17,287 households .The statistics used in data analysis are frequency, percentage, mean, median, standard deviation, and Logistic Regression.

The result of the indicated that rich households have more saving potential than poor households, 97.1% compare to 91.5%. Consinding the value of financial assets collected by households, it was found that poor households had the value of 44,261 Baht per household, and the rich households of 519,817 Baht per household, which was ca. 12 times the value collected by poor households. Considering top three the saving petterns of poor households, most of the poor households (55.0%) had the saving potential only on financial assets, (32.9%) on financial assets and other asset, and (2.1%) only on other assets. Yet, most of rich households (66.2%) had the saving potential on financial assets and other asset followed by only on financial assets (22.7%), and on financial assets, Investment assets and other assets (5.7%)

(6)

In addition, factors that influencing the saving potential of the poor households are both social and economic factors with the 0.05 significance level. Social factors are the marital status of the household head, Dependency Ratio, Socio-economic status of households and regions. Economic factors are average monthly income per household and average monthly expenditure per household. While rich households have only social factors influence the saving potential at the 0.05 significance level, namely gender of household head, age of the head of the household, Socio-economic status of households, and regions

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เนื่องมาจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายท่าน

ขอขอบพระคุณในความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิจิตรธรรมรส ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง อันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอนจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เดือนเพ็ญ อีวรรณวิวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รมิดา ศรีहरา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านแห่งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้วิจัย รวมถึงขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะสถิติประยุกต์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำหรับการอนุเคราะห์ข้อมูล รวมถึงเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ ให้กำลังใจในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่ คุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัว รวมถึงคณาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ช่วยส่งเสริมสนับสนุน และเป็นกำลังใจ ตลอดจนให้ความรัก ความห่วงใย จนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้ตามที่ตั้งใจ

นิตยา ปะอินทร์

พฤศจิกายน 2562

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ของการศึกษา	4
1.5 โครงร่างของการศึกษา	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม	5
2.1 แนวคิดและวิธีวัดความยากจน	5
2.2 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการออม	6
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริโภคและการออม	9
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	25
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	25
3.2 นิยามปฏิบัติการ	26
3.3 แหล่งข้อมูล	29
3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	30
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	33

3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	33
บทที่ 4 ผลการศึกษา	35
4.1 คุณลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง	35
4.2 รูปแบบและศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย	41
4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย	48
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	54
5.1 สรุปผลการศึกษา	55
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	58
5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา	60
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	61
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	65
ภาคผนวก ก ผ1.1 ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation Matrix) ของครัวเรือนจน	66
ภาคผนวก ก ผ1.2 ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation Matrix) ของครัวเรือนรวย	67
ประวัติผู้เขียน	68

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	30
4.1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะทั่วไปของครัวเรือนจน และครัวเรือนรวม	36
4.2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะทั่วไป ของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวม	38
4.3 ร้อยละของครัวเรือน และมูลค่าสินทรัพย์ที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้นต่อครัวเรือน จำแนกตามรูปแบบการออม และประเภทของครัวเรือน	41
4.4 ร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามศักยภาพในการออม ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน และประเภทของครัวเรือน	45
4.5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยโลจิสติก (b coefficients) และค่า Odds Ratio ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวม	48
4.6 สรุปผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับ ครัวเรือนรวม	52

สารบัญภาพ

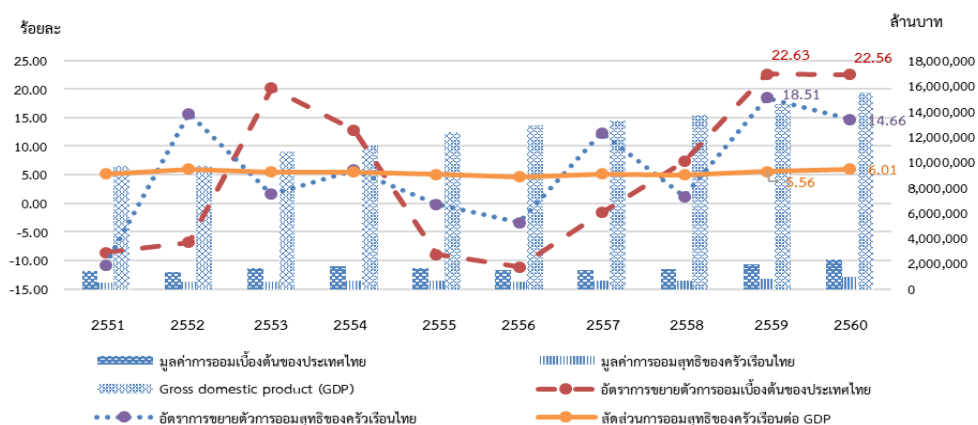
ภาพที่	หน้า
1.1 มูลค่า และอัตราการขยายตัวของการออมเบื้องต้น การออมสุทธิของ ครัวเรือนไทยและสัดส่วนการออมสุทธิของครัวเรือนต่อGDP	1
2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายในการบริโภคและการออม	10
2.2 กระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิตของบุคคลและเส้นการบริโภค	12
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framwork)	26

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

จากรายงานรายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2560 โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า มูลค่าการออมเบื้องต้นของประเทศไทยใน พ.ศ. 2560 ปรับเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 2,335,400 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 22.56 ส่งผลให้มูลค่าการออมสุทธิของครัวเรือนไทยใน พ.ศ. 2560 ปรับตัวเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 927,913 ล้านบาท จาก 809,279 ล้านบาท ของช่วงเดียวกันเมื่อ พ.ศ. ก่อนหน้า หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 14.66 ต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) พบว่า สัดส่วนการออมสุทธิของครัวเรือนเท่ากับร้อยละ 6.01 ทั้งนี้เมื่อดูแนวโน้มอัตราการขยายตัวของการออมสุทธิของครัวเรือนตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2560 มีแนวโน้มไม่คงที่ (ดังปรากฏในภาพที่ 1.1) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) อาจเนื่องจากภาคครัวเรือนมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความเปราะบางของเศรษฐกิจไทยและผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก

ภาพที่ 1.1 มูลค่า และอัตราการขยายตัวของการออมเบื้องต้น การออมสุทธิของครัวเรือนไทย และสัดส่วนการออมสุทธิของครัวเรือนต่อ GDP

แหล่งที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562.

นอกจากนั้นจากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนใน พ.ศ 2560 อยู่ที่ 26,946 บาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 26,915 บาทใน พ.ศ 2558 คิดเป็นอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 0.12 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนใน พ.ศ 2560 อยู่ที่ 21,437 บาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากระดับ 21,157 บาทใน พ.ศ 2558 หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเท่ากับร้อยละ 1.32 จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า อัตราการขยายตัวของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ดังนั้นอาจทำให้การออมสุทธิของครัวเรือนของประเทศมีแนวโน้มลดลงหรือชะลอตัว และหากคิดคำนวณเงินเหลือจ่ายที่ครัวเรือนสามารถนำมาเก็บออมได้ (รายได้หักด้วยค่าใช้จ่าย) พบว่า พ.ศ 2558 มีเงินเหลือจ่ายที่สามารถนำมาออมเฉลี่ย 5,758 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน และลดลงเป็น 5,509 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือนใน พ.ศ 2560 แต่อย่างไรก็ตามผลการคำนวณข้างต้นเป็นเพียงการสะท้อนภาพรวมของประเทศเท่านั้น แต่ทั้งนี้สภาพความเป็นจริงแล้วประเทศไทยยังคงอยู่ในสภาวะความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และค่าใช้จ่ายระหว่างครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนอยู่มาก จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560 เมื่อแบ่งรายได้และค่าใช้จ่ายออกเป็น 5 กลุ่มพบว่า ควินไทล์ที่ 1-5 มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 9,513 บาท 14,843 บาท 20,007 บาท 26,703 บาท และ 57,393 บาท ตามลำดับ ขณะที่ ควินไทล์ที่ 1-5 มีรายจ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 11,845 บาท 14,073 บาท 17,569 บาท 22,369 บาท และ 37,763 บาท ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนได้ว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้มากที่สุดมีรายได้มากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุดถึง 6 เท่า สะท้อนได้ว่าประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของกลุ่มคนภายในประเทศ และรายได้ส่วนใหญ่ไปกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มควินไทล์ที่ 5 หรือกลุ่มครัวเรือนรวย เมื่อพิจารณาเงินเหลือจ่ายที่ครัวเรือนสามารถนำไปเก็บออม พบว่า กลุ่มควินไทล์ที่ 1 หรือกลุ่มครัวเรือนจนมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ ในขณะที่กลุ่มควินไทล์ที่ 2-5 จะมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่ารายได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่างครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนได้อย่างชัดเจน

ตามทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์ ได้อธิบายพฤติกรรมบริโภคว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนจะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มของรายได้ ดังนั้นเมื่อรายได้สูงขึ้นจะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับบริโภคมิมากขึ้น เนื่องจากครัวเรือนมีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตเพียงพอแล้ว ก็จะมีเงินเหลือสามารถเก็บออมได้เพิ่มขึ้น (ชูศรี มณีพฤษย์, พรพิมล สันติมณิรัตน์, ประเสริฐ วัตรเศรษฐ์, ประภัสสร เลียวไพโรจน์, มณิรัตน์ ภิญโญภูษากฤษ และสิริลักษณ์ คอมนันต์, 2553, น. 77- 85) และสอดคล้องกับความหมายของการออม คือ ส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายที่ได้มาโดยวิธีการเก็บหอมรอมริบ การใช้จ่ายอย่างประหยัด หรือการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นตัวเงินและรูปแบบที่ไม่เป็นตัวเงิน และจะพอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป

โดยจะออมไว้เพื่อความมั่นคง ได้แก่ การออมเงินเพื่อใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน ออมเพื่อเกษียณหรือการเก็บสะสมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามเกษียณอายุ หรือออมเพื่อการทำธุรกิจหรือลงทุนในตลาดที่สามารถทำให้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น หรือเป็นทุนสำหรับการลงทุนในประเทศ (กุลศล สุนทรธาดา และธารทิพย์ จินดาภา, 2556, น. 3) ทั้งนี้ นอกจากรายได้และค่าใช้จ่ายแล้ว ครั้วเรือนจนและครั้วเรือนรวยยังมีลักษณะด้านเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ หนี้สิน ทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อศักยภาพในการออมของครั้วเรือนรวยและครั้วเรือนจนที่แตกต่างกัน โดยงานวิจัยที่ผ่านมาในการศึกษาการออมระดับครั้วเรือน ส่วนใหญ่จะทำการศึกษากการออมในภาพรวมของครั้วเรือนทั้งประเทศ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล หรือการแบ่งการศึกษาการออมตามครั้วเรือนเกษตรและนอกภาคเกษตร แต่ยังไม่มีการศึกษาลักษณะการออมที่แบ่งตามเกณฑ์รายได้

ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จะทำการศึกษาศักยภาพในการออมของครั้วเรือนจน (กลุ่มครั้วเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20) เปรียบเทียบกับครั้วเรือนรวย (กลุ่มครั้วเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 ขึ้นไป) เพื่อศึกษารูปแบบการออม และศักยภาพการออม จำแนกตามปัจจัยทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของครั้วเรือน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออม เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลที่ศึกษาได้ ไปวางแผนและกำหนดนโยบายสนับสนุนให้ครั้วเรือนสามารถออมเงินได้มากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบและศักยภาพในการออมของครั้วเรือนจนและครั้วเรือนรวย
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครั้วเรือนจนเปรียบเทียบกับครั้วเรือนรวย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบและศักยภาพในการออมของครั้วเรือน จำแนกตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของครั้วเรือนจน (กลุ่มครั้วเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20) และครั้วเรือนรวย (กลุ่มครั้วเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 ขึ้นไป) รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครั้วเรือนจนและครั้วเรือนรวย ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เพศของหัวหน้าครั้วเรือน อายุของ

หัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกของครัวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ เขตที่อยู่อาศัย ภาค และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน การมีหนี้สินของครัวเรือน และการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 และในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศักยภาพในการออมคือครัวเรือนที่มีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมมากกว่าศูนย์ (มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบไปด้วย 1) สินทรัพย์ทางการเงิน 2) สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการลงทุน และ 3) สินทรัพย์อื่น ๆ) โดยไม่รวมการออมในรูปของสินทรัพย์ถาวร เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิซึ่งมูลค่าสินทรัพย์ถาวรที่มีไม่ได้หักค่าเสื่อมราคา

1.4 ประโยชน์ของการศึกษา

เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อค้นพบจากการศึกษารูปแบบและศักยภาพการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยไปใช้ประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายสนับสนุนให้ครัวเรือนสามารถออมเงินได้มากยิ่งขึ้น

1.5 โครงร่างของการศึกษา

การเสนอผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย จะประกอบไปด้วยการกล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา และประโยชน์ของการศึกษาในบทที่ 1 การอธิบายถึงแนวคิดทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ระเบียบวิธีการวิจัย และกรอบแนวคิดในบทที่ 3 และแสดงผลการศึกษาค้นคว้าในบทที่ 4 และบทที่ 5 จะเป็นการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและวิธีวัดความยากจน
- 2.2 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการออม
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริโภคและการออม
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและวิธีวัดความยากจน

การวัดความยากจนแบ่งได้เป็น 2 แนวคิด คือ

2.1.1 แนวคิดการวัดความยากจนแบบสมบูรณ์ (Absolute Poverty Concept)

การพิจารณาหาเกณฑ์แบ่งคนยากจนและคนไม่ยากจนออกจากกัน โดยใช้เกณฑ์แบบสัมบูรณ์ที่สะท้อนระดับค่าครองชีพขั้นต่ำสุดที่มนุษย์จะยังชีพอยู่ได้ เกณฑ์ดังกล่าวนี้เรียกว่า เส้นแห่งความยากจน (Poverty Line) วิธีการต่าง ๆ ที่รู้จักกันในปัจจุบัน ได้แก่ ค่าจ้างขั้นต่ำ ความต้องการอาหารขั้นต่ำ และความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

2.1.2 แนวคิดการวัดความยากจนแบบสัมพัทธ์ (Relative Poverty Concept)

การพิจารณาความยากจนโดยเปรียบเทียบระดับรายได้ต่าง ๆ ของประชากรแต่ละกลุ่มหรืออีกนัยหนึ่ง คือ การพิจารณาสถานะการกระจายรายได้นั้นเอง วิธีการที่นิยมมี 2 แบบ แบบหนึ่ง คือ การกำหนดร้อยละ (เช่น ร้อยละ 10) ของครัวเรือนที่อยู่ช่วงระดับรายได้ต่ำสุดเป็นครัวเรือนยากจนที่สุด ส่วนร้อยละของครัวเรือนที่อยู่ช่วงรายได้สูงขึ้นมาก็ถือว่ายากจนน้อยกว่าอีกแบบหนึ่ง คือ กำหนดจากร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อคน สมมติว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนคือ 250

ดอลลาร์ สรอ. อาจกำหนดว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของรายได้เฉลี่ยต่อคน (คือ 125 ดอลลาร์ สรอ.) เป็นคนยากจน (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2533, น. 1)

โดยงานวิจัยเล่มนี้จะใช้แนวคิดการวัดความยากจนแบบสัมพัทธ์ โดยกำหนดให้ครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20 เป็นครัวเรือนจน และครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 ขึ้นไปเป็นครัวเรือนรวย

2.2 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการออม

2.2.1 ความหมายการออม

การออม คือ ส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายที่ได้มาโดยวิธีการเก็บหอมรอมริบ การใช้จ่ายอย่างประหยัด ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นตัวเงินและรูปแบบที่ไม่เป็นตัวเงิน และจะพอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป โดยจะออมไว้เพื่อความมั่นคง ได้แก่ การออมเงินเพื่อใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน ออมเพื่อเกษียณ หรือการเก็บสะสมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามเกษียณอายุ หรือออมเพื่อการทำธุรกิจ หรือลงทุนในตลาดที่สามารถทำให้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น หรือเป็นทุนสำหรับการลงทุนในประเทศ (กุศล สุนทรธาดา และ ธารทิพย์ จินดาภา, 2556, น. 3)

เงินออม ตามความหมายพจนานุกรมเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ส่วนหนึ่งของรายได้ที่ไม่ได้ใช้จ่ายไปเพื่อบริโภค หากแต่เก็บไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายต่างๆในอนาคต การใช้จ่ายเงินออม อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การถือไว้เป็นเงินสด นำเงินออมไปฝากธนาคาร หรือนำเงินออมไปซื้อหลักทรัพย์ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546, น. 46)

Ackley (1961, อ้างถึงใน บุชบง ศรีสันต์, 2542, น. 12) ได้ให้ความหมายของการออมของเคนส์ไว้ว่า เป็นความแตกต่างของรายได้และค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ได้สร้างฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้นแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ และตั้งสมมติฐานว่าด้วยการบริโภคไว้ว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละครั้งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือถ้าไม่ใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้นก็ต้องออมไว้และรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้น ประชาชนมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายในอัตราที่ต่ำกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น

การออม เป็นการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้สำหรับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น เพื่อไว้ในอนาคตเพื่อเวลาฉุกเฉิน เพื่อใช้ในสิ่งที่อยากได้หรืออยากทำ การออมส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปแบบที่มีความเสี่ยง ต่อการสูญเสียเงินต้นต่ำ และได้รับผลตอบแทนไม่สูงนักเมื่อเทียบกับการลงทุน เช่น การฝากออมทรัพย์การฝากประจำ การซื้อสลากออมทรัพย์ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562)

โดยสรุปการออม หมายถึง รายได้ที่ไม่ได้ใช้จ่ายในการบริโภค หรือรายได้ที่เหลือจากการบริโภคแล้วเก็บสะสมไว้ หรือการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้สำหรับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น ไว้ใช้จ่ายในอนาคตเพื่อเวลาฉุกเฉิน เพื่อการลงทุน ออมเพื่อใช้จ่ายยามเกษียณอายุ ฯลฯ

2.2.2 รูปแบบของการออม

จากความหมายของการออมข้างต้น เกิดจากรายได้ที่เหลือจากการบริโภคแล้วนั้น แต่ยังพบว่า การออมนั้นสามารถออมในรูปแบบต่าง ๆ ได้โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเก็บอยู่ในรูปของเงินสดเสมอไป แต่อาจเก็บอยู่ในรูปแบบของทรัพย์สินต่าง ๆ ได้ (วิไลลักษณ์ ไทยอุดสาห์ และวลัยภรณ์ อัดตะนันท์, 2530, น. 36-39) ดังนี้

1) การออมในรูปทรัพย์สินถาวร เป็นการออมโดยการซื้อทรัพย์สินถาวร (Real Assets) มาถือไว้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการถือแตกต่างกัน เช่น ถือไว้เพื่อเป็นหลักประกันในอนาคต หรือถือไว้เพื่อป้องกัน การลดค่าเงิน ฯลฯ ซึ่งสินทรัพย์ถาวรที่ได้รับความนิยมในการถือ ได้แก่ ที่ดินอาคาร สิ่งก่อสร้าง ทรัพย์สินประเภททุนที่ใช้ในการผลิต สินค้าคงทนถาวร โบราณวัตถุสินค้านี้ค่าคงเหลือ โลหะมีค่า และอัญมณี ฯลฯ ทั้งนี้ มูลค่าของการออมในรูปทรัพย์สินถาวรจะต้องหักค่าเสื่อมราคาออกด้วย

2) การออมในรูปทรัพย์สินทางการเงิน การถือทรัพย์สินทางการเงิน (Financial Assets) นับเป็นการออมอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยม เนื่องจากมีสภาพคล่องสูง สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย ให้ผลตอบแทนและความเสี่ยงน้อย โดยที่การออมในลักษณะนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น

1) การออมในรูปทรัพย์สินทางการเงินในระบบ หมายถึง การออมโดยการถือทรัพย์สินทางการเงินที่สร้างขึ้นภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายคุ้มครองอยู่ ได้แก่ เงินสด เงินฝากที่สถาบันการเงินต่าง ๆ การซื้อหลักทรัพย์ทางการเงินต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน เช่น ตั๋วเงินคลัง ตั๋วสัญญาใช้เงิน ตั๋วการค้า พันธบัตร หุ้นสามัญ หุ้นกู้ สลากออมสิน ฯลฯ การให้กู้ยืมโดยมีสัญญาเงินกู้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เบี้ยประกันตามกรมธรรม์ประกันชีวิต กองทุนเลี้ยงชีพของหน่วยงาน เงินค่าหุ้นสมาชิกสหกรณ์ เงินค่าฌาปนกิจสงเคราะห์

2) การออมในรูปทรัพย์สินทางการเงินนอกระบบ หมายถึง การออมโดยการถือทรัพย์สินทางการเงินที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ได้แก่ การเล่นแชร์ การให้กู้ยืมส่วนตัว โดยไม่มีสัญญาเงินกู้

3) การออมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การมีหนี้สินลดลง เนื่องจากผู้ออมจะต้องนำเงินออมไปจ่ายชำระ หนี้สิน ฉะนั้น การลดลงของหนี้สินจึงนับได้ว่าเป็นการออมในรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ การซ่อมแซมรักษาทรัพย์สิน ก็นับได้ว่าเป็นรูปแบบของการออมอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากค่าซ่อมแซม ต้องนำมาจากส่วนหนึ่งของการออม

2.2.3 ลักษณะการวางแผนและการออมเงินในช่วงชีวิตของแต่ละบุคคล

ในช่วงชีวิตของแต่ละบุคคลมีลักษณะการวางแผนและการออมเงินในช่วงชีวิตของแต่ละบุคคลโดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระยะ (สุขใจ น้ำพุต, 2543, น. 11) ดังนี้

1) ระยะเริ่มตั้งครอบครัว (The Beginning Family) ระยะนี้ครอบครัวเพิ่งแต่งงานใหม่ยังไม่มีบุตรแต่ละฝ่ายยังมีรายได้ไม่มากนัก อาจจะมีทรัพย์สินเดิมอยู่บ้าง เช่น รถยนต์หรือเงินออมจำนวนหนึ่ง หรือบางคนอาจเริ่มต้นด้วยการเป็นหนี้ ในช่วงนี้ความจำเป็นในการใช้เงินของครอบครัวยังมีน้อย การใช้จ่ายสำหรับอาหารเสื้อผ้าไม่มากนัก การพักผ่อนเพื่อการบันเทิงมีอยู่บ้างเนื่องจากมีเวลาว่าง ในระยะนี้เป็นโอกาสที่จะหาของใช้จำเป็นสำหรับครอบครัวและเก็บออมไว้สำหรับยามฉุกเฉิน หรือเก็บออมไว้เพื่อการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

2) ระยะขยายครอบครัว (The Expanding Family) ช่วงนี้เริ่มต้นจากเมื่อเริ่มมีบุตรจน ถึงระยะที่บุตรเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ระยะนี้ครอบครัวจะต้องมีการระดมความสามารถในการหารายได้ของครอบครัวช่วงนี้ที่สูงด้วย รายจ่ายส่วนใหญ่จะได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า การรักษาพยาบาล การศึกษาของบุตร และจะมีการวางแผนการใช้เงินเพื่อสร้างหลักประกันให้แก่ครอบครัว ได้แก่ การประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองถึงบุตร การซื้อบ้านเป็นของตนเอง ตลอดจนการเก็บออมไว้สำหรับการศึกษาชั้นสูงของบุตรในอนาคต

3) ระยะการแยกย้ายครอบครัว (The Launching Family) ช่วงนี้เริ่มเมื่อบุตรสำเร็จการศึกษาและออกหางานทำ และแยกย้ายออกไปตั้งครอบครัวใหม่ ซึ่งในช่วงนี้ครอบครัวเริ่มจะเก็บเงินได้ และเป็นช่วงที่จะเก็บเงินได้ใช้ในยามชราเพราะไม่มีภาระที่จะต้องส่งเสียบุตรอีกแล้ว การใช้จ่ายในช่วงนี้ได้แก่ ค่าอาหาร เสื้อผ้าซึ่งไม่มากนัก แต่รายจ่ายเพื่อพักผ่อนจะสูงขึ้นบางครอบครัวอาจจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับบุตร

4) ระยะช่วงกลางของครอบครัว (The Middle-Age Family) ระยะนี้เริ่มต้นจากการมีเฉพาะสามีภรรยาเพราะลูก ๆ ได้แต่งงานแยกย้ายกันไปแล้ว จนถึงก่อนเกษียณหรือก่อนเป็นหม้าย รายได้ของครอบครัวจะไม่เพิ่มมากนัก การใช้จ่ายค่าเสื้อผ้าลดลงแต่ค่ารักษาพยาบาลสูงขึ้นบางครอบครัวอาจจะได้รับเงินช่วยเหลือจากบุตร การใช้จ่ายเพื่อการซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ จะมีมากขึ้นเนื่องจากสิ่งของต่าง ๆ เริ่มหมดอายุการใช้งาน ช่วงนี้สามารถเก็บออมได้บ้างแต่คงต้องนำไปใช้เป็นค่ายา ค่ารักษายามเจ็บป่วย

5) ระยะเมื่อเข้าสู่วัยชรา (The Old-Age Family) ช่วงนี้เริ่มตั้งแต่เกษียณอายุออกจากงาน ระยะนี้ครอบครัวจะมีรายได้จำกัดเพราะต้องอาศัยจากเงินบำเหน็จบำนาญ เงินประกันชีวิต หรือดอกผลจากทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ลงทุนไว้เท่านั้น การใช้จ่ายในช่วงนี้ต้องประหยัด แต่สิ่งที่ประหยัดไม่ได้คือค่ารักษาสุขภาพเพราะมีความจำเป็นสำหรับบุคคลในวัยนี้

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริโภคและการออม

2.3.1 ทฤษฎีการบริโภคของเคนส์

พฤติกรรมบริโภค โดยเฉลี่ยแล้วคนจะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มของรายได้ ดังนั้นเมื่อระดับรายได้สูงขึ้นจะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภคมีมากขึ้น เนื่องจากครอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตเพียงพอแล้ว (ชูศรี มณีพุกษ์ และคณะ, 2553, น. 77-85) ดังนั้นจึงสรุปทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ได้ดังนี้

- 1) การบริโภคแท้จริงแปรผันไปตามรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง กล่าวคือเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคก็จะเพิ่มขึ้น
- 2) แนวโน้มส่วนเปลี่ยนแปลงในการบริโภค มีค่าน้อยกว่าหนึ่ง กล่าวคือการบริโภคจะเพิ่มขึ้นน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น
- 3) ในขณะที่รายได้เพิ่มขึ้นสัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้อาจลดลง
- 4) ถึงแม้ว่ารายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงจะเป็นศูนย์ ก็ยังมีการบริโภคอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นระดับการบริโภคที่จำเป็นต่ำสุดในการดำรงชีวิต

สามารถเขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ดังนี้

$$C = C_a + bY_d$$

เมื่อ C = รายจ่ายในการบริโภค

Y_d = รายได้ที่ใช้จ่ายได้

C_a = รายจ่ายในการบริโภคซึ่งมีได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้

b = แนวโน้มส่วนเปลี่ยนแปลงในการบริโภค

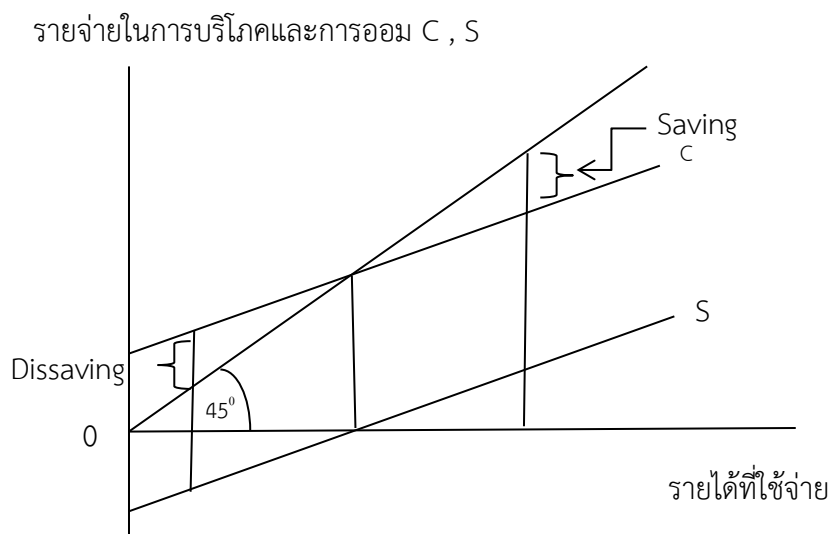
ถ้า $C = C_a + bY_d$ คือสมการการบริโภค เราสามารถหาสมการการออมได้ดังนี้

$$Y_d = C + S$$

$$S = Y_d - C$$

$$= Y_d - C_a - bY_d$$

$$= -C_a - (1-b)Y_d$$

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายในการบริโภคและการออม

แหล่งที่มา: ชูศรี มณีพุกษ์ และคณะ, 2553, น. 80

จากภาพที่ 2.1 แสดง ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายในการบริโภคและการออม ณ ระดับรายได้ ที่ใช้จ่ายได้ต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า

- 1) มีจุดเสมอตัว (Break-Even Point) เป็นจุดตัดระหว่างเส้น C กับเส้น 45° ณ จุดนี้ระดับรายได้ที่ใช้จ่ายได้เท่ากับค่าใช้จ่ายในการบริโภคพอดี กล่าวคือ ไม่มีเงินออม
- 2) ณ ระดับรายได้ที่อยู่ต่ำกว่าจุดเสมอตัว ระบบเศรษฐกิจต้องการใช้จ่ายมากกว่าระดับรายได้ที่ใช้จ่ายในขณะนั้น ซึ่งอาจทำได้โดยการกู้ยืมเงินหรือนำเงินออมที่เก็บไว้ในรูปสินทรัพย์ต่าง ๆ มาใช้ จะเห็นได้ว่าทางซ้ายมือของจุดเสมอตัว เส้น C จะสูงกว่าเส้น 45° แสดงว่า รายจ่ายในการบริโภคมากกว่ารายได้ที่ใช้จ่ายได้และเงินออมเท่ากับศูนย์
- 3) ณ ระดับรายได้ที่สูงกว่าจุดเสมอตัว คราวเรือนมีการบริโภคเพียงส่วนหนึ่งของรายได้ที่ใช้จ่ายได้ของเขา จะเห็นได้จากเส้น C อยู่ต่ำกว่าเส้น 45° ดังนั้นรายได้ที่เหลือจึงเป็นเงินออม
- 4) หากครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจมีรายได้ที่ใช้จ่ายได้เพิ่มขึ้น จะถูกใช้จ่ายไปในทางบริโภคเพียงบางส่วนเท่านั้น นั่นคือครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจจะไม่ใช้ส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้นหมดไปในการบริโภค แต่จะออมส่วนหนึ่งของรายได้ที่เพิ่มขึ้นไว้

2.3.2 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ

ตามแนวคิดของ Duesenberry (1949 อ้างถึงใน ชูศรี มณีพุกษ์ และคณะ, 2553, น. 89-91) การบริโภคไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ในขณะนั้นเท่านั้น แต่จะสัมพันธ์กับระดับรายได้เปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ด้วย โดยมีสมมุติฐานสองประการ ได้แก่

1) ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบการบริโภคของตนเองกับการบริโภคของคนอื่น ๆ ในสังคม และจะพยายามรักษาการบริโภคของเขาให้ใกล้เคียงกับการบริโภคของคนอื่น ๆ ในสังคม สัดส่วนการบริโภคเฉลี่ยของแต่ละบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับว่าเขามีรายได้มากน้อยเท่าใดเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยในสังคม แต่ในระยะยาวถ้ารายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคก็จะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนคงที่ เพื่อรักษาระดับการบริโภคให้ใกล้เคียงกับคนอื่น ๆ

2) การบริโภคที่เคยขึ้นมาแล้วในอดีตหรือการพยายามรักษามาตรฐานการดำรงชีพระดับเดิมเอาไว้ การลดลงของรายได้ของประชาชนจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคลดลง แต่เนื่องจากความพยายามที่จะดำรงมาตรฐานการดำรงชีพระดับเดิมไว้ (พยายามคงระดับค่าใช้จ่ายในการบริโภคไว้ในระดับมาตรฐานเดิมที่เคยใช้จ่าย) โดยที่จะพยายามออมให้น้อยลงเพื่อรักษาระดับของค่าใช้จ่ายในการบริโภคให้ใกล้เคียงกับมาตรฐานเดิมในอดีตให้มากที่สุด

2.1.1 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวร

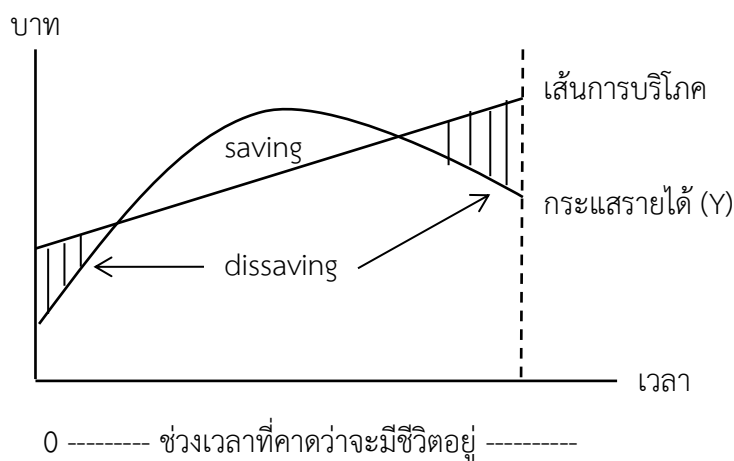
ตามแนวคิดของ Friedman (1957 อ้างถึงใน อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม, 2547, น. 108-110) การบริโภคในปัจจุบันนอกจากจะขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันแล้ว ยังขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ในอนาคตด้วย โดยได้สรุปว่า ระดับการใช้จ่ายในการบริโภคไม่มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ที่ผู้บริโภคได้รับในขณะนั้น ๆ แต่จะมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ในระยะยาวที่เขาจะได้รับ โดยได้แบ่งรายได้และค่าใช้จ่ายในการบริโภคออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

1) ส่วนที่ถาวร (Permanent) เช่น รายได้ถาวร คือ รายได้ที่ครัวเรือนจะนำไปบริโภคได้โดยไม่กระทบกระเทือนฐานะความมั่งคั่ง หรือกล่าวง่าย ๆ คือ รายได้ถาวรเป็นรายได้ที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับในอนาคตซึ่งถือได้ว่าเป็นรายได้ระยะยาว

2) ส่วนที่เปลี่ยนแปรไปชั่วคราวโดยไม่คาดฝัน (Transitory) เช่น รายได้ชั่วคราว คือ รายได้ที่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดฝันอันอาจจะเป็นบวกหรือลบก็ได้ ซึ่งทำให้รายได้ในปัจจุบันแตกต่างไปจากรายได้ในระยะยาว และเชื่อว่าในระยะยาวส่วนเพิ่มชั่วคราวและส่วนลดชั่วคราวของรายได้จะหักล้างกันไปจึงเหลือแต่เฉพาะส่วนที่ถาวรเท่านั้น โดยระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้ถาวรและเป็นสัดส่วนคงที่ของรายได้ถาวร

2.3.4 ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต

ตามแนวคิดของ Modigliani, Ando, and Brumberg (1951 อ้างถึงใน อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม, 2547, น. 110) รูปแบบของกระแสรายได้ของบุคคลตลอดช่วงชีวิต ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะนำเอาทั้งรายได้ปัจจุบันและในอนาคตมาคำนึงถึง หรือการนำเอารายได้ตลอดชีวิตมากำหนดการบริโภค โดยที่บุคคลจะมีรายได้ที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงต้นและช่วงปลายของชีวิต โดยในช่วงต้นของชีวิตบุคคลจะทำตัวเป็นผู้ยืม เนื่องจากช่วงนี้เป็นวัยเริ่มต้นทำงานมีประสบการณ์ทำงานน้อยจึงทำให้มีรายได้น้อย แต่มีการบริโภคสูงกว่ารายได้ ในช่วงกลางของชีวิตบุคคลเริ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นบุคคลจึงทำการออมเพื่อชดใช้หนี้เดิมและเก็บเงินไว้สำหรับใช้จ่ายเมื่อเข้าสู่ช่วงปลายของชีวิต และในช่วงปลายของชีวิตบุคคลจะใช้จ่ายเงินออมที่ได้เก็บไว้ในช่วงกลางของชีวิต โดยเชื่อว่าค่าใช้จ่ายในการบริโภคของบุคคลจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิตของเขา

ภาพที่ 2.2 กระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิตของบุคคลและเส้นการบริโภค

แหล่งที่มา: อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม, 2547, น. 110.

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ทำการสำรวจการออมภาคครัวเรือนทั่วประเทศเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทย โดยเฉพาะปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออม โดยผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมของครัวเรือนขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 7 ประการ (โสภณ โรจน์ธำรง, 2537, น. 101-107) ดังนี้

1) สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis) ชี้ให้เห็นว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น (ภายใต้ข้อสมมติว่าปัจจัยอื่นคงที่) ประชาชนมีความโน้มเอียงที่จะใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ประชาชนมีความโน้มเอียงที่จะออมเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยระบบเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วส่งผลให้ครัวเรือนมีความสามารถในการออมสูงขึ้น ซึ่งแหล่งที่มาของรายได้ แบ่งออกเป็น 2 แหล่งคือ

(1) แหล่งที่มาของรายได้แน่นอนเป็นรายได้จากเงินเดือนประจำที่ครัวเรือนได้รับทุก ๆ เดือน เช่น เงินเดือนประจำ รายได้จากค่าเช่าในแต่ละเดือน รายได้จากดอกเบี้ย

(2) แหล่งที่มาของรายได้ไม่แน่นอนเป็นรายได้ที่ครัวเรือนได้รับไม่แน่นอนในแต่ละเดือน ได้แก่ รายได้จากการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพอิสระ เงินที่บุตรหลาน ญาติพี่น้องส่งมาให้ ค่าจ้างทั่วไป กำไรจากการทำธุรกิจ รายได้จากอาชีพเสริม ทรัพย์สินทางการเงินสุทธิของครัวเรือน หมายถึง การครอบครองทรัพย์สินทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ บ้าน ดิเกอว ที่ดิน ฯลฯ

2) ตัวแปรด้านการพึ่งพิง (Dependency Rate) จำนวนผู้พึ่งพิงหรือผู้ไม่มีเงินได้เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งกำหนดพฤติกรรมการออม เนื่องจากจำนวนผู้พึ่งพิงเป็นภาระแก่ครัวเรือนต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดู ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหรือในทางตรงกันข้ามบุคคลในวัยทำงานมีความโน้มเอียงที่จะออมสูง ดังนั้นหากอัตราส่วนประชากรในวัยทำงานสูงขึ้นจะมีผลให้อัตราการออมของครัวเรือนโดยรวมสูงขึ้น

3) สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) สำคัญของสมมติฐานข้อนี้คือ โดยทั่วไปบุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้นชีวิตและในบั้นปลายของชีวิต แต่บุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคนโดยที่การบริโภคของบุคคลนั้นยังอยู่ในระดับคงเดิมหรือสูงขึ้นเล็กน้อย ทำให้ช่วงในระยะเริ่มต้นของวัยทำงานไม่มีเงินเพียงพอในการบริโภคจึงต้องกู้ยืม โดยที่เมื่อถึงช่วงอายุวัยกลางคนเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำการออมเพื่อชำระหนี้สินและเก็บออมไว้เมื่อยามออกจากงานและช่วงบั้นปลายชีวิตจะกลายเป็นผู้ออมติดลบ

4) อาชีพ นักเศรษฐศาสตร์ Nicholas Kaldor (1985) พบว่า ปัจจัยด้านแหล่งที่มาของเงินได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ตามสมมติฐานของ คาลดอร์ (Kaldor Hypothesis) กล่าวว่า ความแตกต่างทางชนชั้นหรือด้านเศรษฐกิจมีผลให้การออมแตกต่างกัน นายทุนซึ่งมีผลกำไรในการประกอบอาชีพก็จะมี การออมสูงกว่ากรรมกรที่ได้รับเพียงค่าจ้าง โดย Kaldor ได้ทำการศึกษาโดยการแยกการออมออกเป็นสองกลุ่ม คือ การออมของนายทุนกับการออมของกรรมกร ผลการศึกษา พบว่า ความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Save: MPS หมายถึง อัตราส่วนของการออมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วย) ของนายทุนมีค่าสูงกว่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของกรรมกร (Ott & Yoo, 1972, pp. 190-195)

5) เขตชนบทและเขตเมือง ความแตกต่างทางด้านภูมิศาสตร์หรือภูมิภาคเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ทั้งนี้ก็เพราะว่าปัจจัยที่กำหนดความสามารถสร้างสิ่งจูงใจ และโอกาสในการออมแตกต่างกัน รวมทั้งระดับการพัฒนาของตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคก็แตกต่างกันมากระหว่างในเขตเทศบาลกับนอกเขตเทศบาล

6) ระดับการศึกษา เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของครัวเรือนซึ่งอาจจะมีผลต่อการออมได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ระดับการศึกษาจะช่วยเสริมสร้างหรือปลูกฝังทัศนคติของครัวเรือนให้มีวินัยในการใช้จ่าย ก่อให้เกิดการประหยัดในรายจ่ายทำให้ครัวเรือนสามารถออมได้มากขึ้น ในอีกด้านหนึ่งระดับการศึกษาของครัวเรือนอาจจะสร้างทัศนคติให้ครัวเรือนนั้นไม่จำเป็นต้องออมมากนัก เพราะจะมีความมั่นคงในการงานหรือไม่มีความเสี่ยงต้องออกจากงานเท่ากับกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่า

7) ปัจจัยอื่น ๆ นอกจากพฤติกรรมการออมจะถูกกำหนดจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้วยังถูกกำหนดจาก

(1) ความอยากออมหรือค่านิยมเป็นการสร้างปลูกฝังวัฒนธรรมการออม

(2) ความสะดวกที่จะออม คือ บริการต่าง ๆ อาทิ บทบาทสถาบันการเงินมีผลต่อการออมในทางบวกปรากฏในประเทศญี่ปุ่น มาเลเซีย และไทยมีข้อสังเกตว่า บทบาทของสถาบันการเงินอาจมีผลต่อการออมครัวเรือนได้ทั้งนี้เพราะในระยะที่ผ่านมาสถาบันการเงินเร่งการขยายบริการในทางการเงินในลักษณะที่ขาดความสมดุลโดยเน้นขยายบริการด้านสินเชื่อมากกว่าระดมเงินฝาก

(3) สิ่งจูงใจในการออม คือ ผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการออม อาทิ มาตรการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีที่มีผลต่อการออมในทางบวกปรากฏในประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย ขณะที่อัตราดอกเบี้ยสร้างแรงจูงใจให้ออมเฉพาะในครัวเรือนที่มีรายได้สูงเท่านั้น แต่เนื่องจากเป็นคนกลุ่มน้อยของสังคม การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยจึงไม่ค่อยมีผล

นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมไว้อีกหลายท่าน ได้แก่

ชูศรี มณีพฤษ และคณะ (2553, น. 82-84) จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับความต้องการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการออม นอกจากรายได้แล้ว ยังพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคและการออม มีดังนี้

1) สิ้นเชื่อเพื่อการบริโภค การให้สิ้นเชื่อแก่ผู้บริโภค โดยการขายสินค้าผ่อนชำระจะเป็นการกระตุ้นให้มีการใช้จ่ายในการบริโภคมมากขึ้น โดยการบริโภคของสังคมที่มีสิ้นเชื่อย่อมสูงกว่าสังคมที่ไม่มีสิ้นเชื่อแก่ผู้บริโภคถึงแม้ว่าระดับรายได้ของสังคมทั้งสองนั้นจะใกล้เคียงกันก็ตาม

2) อัตราดอกเบี้ย ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำไม่ว่าจะเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากหรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะทำให้ผู้บริโภคมีความโน้มเอียงที่จะใช้จ่ายในการบริโภคมมากขึ้นและการออมลดลง ทั้งนี้เพราะต้นทุนในการกู้ยืมเพื่อนำเงินไปใช้ต่ำ ในขณะที่ผลตอบแทนต่อการออมเงินที่ต่ำด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ความต้องการที่จะใช้จ่ายในการบริโภคก็จะลดลงและการออมก็จะมากขึ้น

3) สินทรัพย์ของผู้บริโภค ได้แก่สินทรัพย์มีค่าทั้งหลายที่ผู้บริโภคถืออยู่ไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์ถาวร เช่น บ้าน รถยนต์ ฯลฯ สินทรัพย์ทางการเงิน เช่น เงินสด หุ้ น พันธบัตร ฯลฯ เมื่อสินทรัพย์มีค่ามากขึ้น จะทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มจะใช้จ่ายเงินเพื่อการบริโภคเพิ่มมากขึ้นและอมน้อยลง ทั้งนี้เพราะเขามีความรู้สึกว่าฐานะทางเศรษฐกิจของเขามีความมั่นคงเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องสะสมสินทรัพย์เพิ่มอีก แต่ถ้าสินทรัพย์มีค่าลดลงผู้บริโภคจะลดการใช้จ่ายในการบริโภคและออมมากขึ้นเพื่อรักษาสินทรัพย์ดั้งเดิมของตนไว้

4) การคาดคะเนของผู้บริโภค หากผู้บริโภคคาดว่าเขาจะมีรายได้มากขึ้นในอนาคต เขาอาจจะใช้จ่ายไปในการบริโภคสูงขึ้นเสียตั้งแต่ปัจจุบัน โดยอาจจะกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่าย ทั้งนี้เพราะเขามีความรู้สึกว่าเขามีความสามารถในการชำระหนี้ และรักษาระดับการบริโภคที่สูงขึ้นนี้ให้คงอยู่ได้ เพราะรายได้ของเขามักจะมีมากขึ้น ดังนั้น ณ ระดับรายได้ที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงนั้น เขาจะมีความต้องการที่จะใช้จ่ายไปในการบริโภคมมากขึ้นและอมน้อยลง แต่ในทางตรงกันข้ามหากเขาคาดว่ารายได้ของเขาจะลดลงในอนาคตเขาต้องเก็บออมมากขึ้น เพื่อจะได้นำไปใช้ในอนาคต่อไป

5) การคาดว่าระดับราคาสินค้าและบริการ ถ้าผู้บริโภคคาดคะเนว่าราคาสินค้าจะลดลงในอนาคตก็จะระงับการซื้อสินค้าชนิดนั้นหรือจำเป็นก็จะซื้อเพียงแต่น้อย เพื่อรอให้ราคาลดลง แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริโภคคาดว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้นในอนาคต ผู้บริโภคมักจะรีบซื้อเสียก่อนในปัจจุบันทำให้รายจ่ายในการบริโภคสูงขึ้น และการออมลดลง ณ ทุกระดับรายได้

6) หนี้สินของผู้บริโภคในปัจจุบัน ถ้าผู้บริโภคมีหนี้สินที่เกิดจากการบริโภคในอดีตมากย่อมเป็นไปได้ว่าค่าใช้จ่ายในการบริโภคของเขาในปัจจุบันจะน้อยลง ทั้งนี้เพราะเขามีภาระจะต้องผ่อนส่งเพื่อลดหนี้เหล่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริโภคไม่มีหนี้สินเลย การบริโภคปัจจุบันก็จะมีมากขึ้นได้แทนที่จะนำเงินส่วนหนึ่งของรายได้ไปชดใช้หนี้เก่า

7) ค่านิยมทางสังคม ถ้าคนในสังคมนิยมการบริโภคสินค้าและบริการเพื่อความมีหน้ามีตา ก็อาจจะจูงใจให้มีการเลียนแบบ มีการใช้จ่ายเพื่อซื้อเครื่องใช้ทรัพย์สินให้เท่าเทียมเพื่อนฝูงในสังคมหรือสังคมใดเห็นว่าการประหยัดเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร คนในสังคมนี้ก็จะมีการใช้จ่ายมวลรวมน้อยกว่าสังคมที่ประเมินคุณค่าของคนจากรายทางวัตถุ

8) ระดับราคาสินค้า เมื่อระดับสินค้าสูงขึ้นจะทำให้รายจ่ายในการบริโภคลดลงและเมื่อระดับราคาสินค้าลดลง รายจ่ายในการบริโภคจะสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อระดับราคาสินค้าสูงขึ้น มูลค่าที่แท้จริงของสินทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งมีค่าเป็นต้นทุนที่แน่นอนลดลง หรืออำนาจในการซื้อของสินทรัพย์ลดลง ดังนั้นผู้บริโภคก็จะใช้จ่ายเงินเพื่อการบริโภคน้อยลง และจะออมมากขึ้น

9) จำนวนประชากรและโครงสร้างอายุของประชากร ถ้าประชากรมีจำนวนมากขึ้น รายจ่ายในการบริโภคก็เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ชลธิชา อัครนิรันดร์ (2552, น. 69-72) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการออมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งการศึกษานี้ศึกษาเฉพาะประชากรที่อายุระหว่าง 50-59 ปี ซึ่งมีทั้งสิ้น 15,583 ครอบครัว โดยได้ประชากรตัวอย่างทั้งหมด 25,575 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-stage Sampling วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multivariate Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระ 12 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยได้ร้อยละ 18.3 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน รายได้ ความเพียงพอของรายได้ ระดับการศึกษา และเขตที่อยู่อาศัย (โดยเพศหญิงมีระดับการออมสูงกว่าชาย ผู้มีอายุมากกว่ามีระดับการออมสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ผู้ที่มีสถานภาพสมรสกำลังสมรสมีระดับการออมที่สูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสดและเคยสมรส ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงน้อยกว่ามีระดับการออมสูงกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงมากกว่า ผู้ที่มีรายได้สูงกว่ามีระดับการออมสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า มีระดับการออมสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า ผู้ที่อยู่ในเขตชนบทมีระดับการออมที่สูงกว่าผู้ที่อยู่นอกเขต) ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย ได้แก่ การทำงาน การเกษียณของบุตร และการมีหนี้สิน สำหรับผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีทั้งสิ้น 7 ตัวแปร โดยตัวแปรระดับการศึกษาสามารถอธิบายความผันแปรของระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยได้ดีที่สุดร้อยละ 9.7 รองลงมาคือ ตัวแปรความพอเพียงของรายได้ รายได้ เขตที่อยู่อาศัย สถานภาพสมรส

(โสด) จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน สถานภาพสมรส (เคยสมรส) และอายุ ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือไม่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยได้

กุศล สุนทรธาดา และธารทิพย์ จินดาภา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการออมของครัวเรือนไทย: มองภาพสะท้อนจากครัวเรือนคนรุ่นเกิดล้าน การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการออมและปริมาณการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านรวมทั้งปัจจัยครัวเรือนที่ส่งผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2554 ที่จัดเก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติการศึกษาค้นคว้านี้ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเฉพาะที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านหรือครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอายุ 28-48 ปี เท่านั้น (1) เพื่อให้ได้ภาพสะท้อนการออมของกลุ่มคนที่กำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยในอนาคต ตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 26,103 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-stage Sampling วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเบื้องต้น ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ผลการศึกษารายได้ รายจ่าย และการออมต่อเดือนของครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านพบว่า แม้ว่าครัวเรือนที่มีประชากรรุ่นเกิดล้านมีการออมเกือบร้อยละ 70 แต่ครัวเรือนมีจำนวนเงินออมเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน (เพียงร้อยละ 23 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การออมที่ต่ำกว่า 1 ใน 3 ของรายได้เพื่อจะได้มีเงินออมเหลือไว้ใช้จ่ายในยามเกษียณอายุ และที่น่าเป็นห่วง ครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดมีการออมต่ำกว่า 2,100 บาทต่อเดือน ซึ่งอาจมีเงินออมสะสมไม่เพียงพอถึงเกษียณอายุ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยที่มีประชากรรุ่นเกิดล้าน ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบเป็นขั้นตอน พบว่า รายได้และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ถึงร้อยละ 20 และ 15 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีผลทางอ้อมต่อการออมของครัวเรือนคือ ร้อยละของสมาชิกครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาและอาชีพหลักของครัวเรือน (อธิบายเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2) ดังนั้น การเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายจึงเป็นมาตรการที่ทั้งครัวเรือนคนรุ่นเกิดล้านและภาครัฐต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยครัวเรือนควรมีการกำหนดเงินออมในแต่ละเดือนก่อนนำไปใช้จ่ายการลดค่าครองชีพของครัวเรือนด้วยมาตรการต่าง ๆ และกระตุ้นให้คนรุ่นเกิดล้านทำงานให้นานขึ้นเพื่อยืดระยะเวลาการออม

นันทกา นันทวิสัย (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรโดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมของครัวเรือนในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร 3) เพื่อศึกษาความยืดหยุ่นของการออมที่มีต่อรายได้ของภาคครัวเรือนในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร โดยใช้ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.

2547 เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาและเป็นการสำรวจทั่วประเทศ มีตัวอย่างครัวเรือน 34,843 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-stage Sampling วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) อาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณค่าทางสถิติของความสัมพันธ์ต่างๆโดยสมการถดถอยในรูปของลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) การศึกษา พบว่า การออมโดยเฉลี่ยของครัวเรือนในภาคเกษตร เท่ากับ 1,122 บาทต่อเดือนและการออมโดยเฉลี่ยของครัวเรือน นอกภาคเกษตร เท่ากับ 2,875 บาทต่อเดือน ปัจจัยกำหนดการออมครัวเรือนในภาคเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม ค่าใช้จ่ายในการบริโภค การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงบวกมี 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงลบมี 1 ปัจจัย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ปัจจัยกำหนดการออมครัวเรือนนอกภาคเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มี 6 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม ค่าใช้จ่ายในการบริโภค การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอุดมศึกษา ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงบวกมี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอุดมศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงลบมี 3 ปัจจัย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน และจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง ค่าความยืดหยุ่น ของการออมที่มีต่อรายได้ของภาคครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.399 ค่าความยืดหยุ่นของการออม ที่มีต่อรายได้ของภาคครัวเรือนในภาคเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.545 และ ค่าความยืดหยุ่นของการออมที่มีต่อรายได้ของภาคครัวเรือนนอกภาคเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.42

สาวิตรี พบกระโทก (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกรไทยโดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารายได้ รายจ่าย และศักยภาพในการออม และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกร โดยเลือกครัวเรือนเกษตรกรจากทุกภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 7,098 ตัวอย่างจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2552 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-stage Sampling วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ถาวร ทฤษฎีวงจรชีวิต และงานศึกษาในอดีตมาประยุกต์เพื่อนำไปสร้างแบบจำลองปัจจัยกำหนดศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกร ประเภทระบบสมการต่อเนื่อง (Simultaneous-Equation Model) และประมาณค่าทางเศรษฐมิติโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองขั้น (Two-Stage Least Squares:2SLS) โดยศึกษาครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศและค่าโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Save:MPS) แยกตามภูมิภาคที่อยู่อาศัยประเภทของการทำเกษตร และเขตที่อยู่อาศัย ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนเกษตรกร

ทั่วประเทศมีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 15,701 บาทต่อเดือนและมีรายได้หลังจากกำไรสุทธิจากการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 3.73 ครั้วเรือนเกษตรมีรายจ่ายทั้งหมดเฉลี่ย 11,099 บาทต่อเดือน โดยมีรายจ่ายหลักจากค่าอาหาร (ร้อยละ 31.07) และค่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 21.01) โดยครั้วเรือนมีศักยภาพในการออมเฉลี่ยเท่ากับ 4,612 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 29 ต่อรายได้ เมื่อพิจารณาแยกตามภูมิภาค พบว่าครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการออมต่ำที่สุด ในขณะที่ครั้วเรือนภาคใต้มีศักยภาพในการออมสูงสุด ครั้วเรือนที่มีอาชีพบริการทางการเกษตรมีศักยภาพในการออมต่ำที่สุด ในขณะที่ครั้วเรือนทำสวนผลไม้ไม่มีศักยภาพในการออมสูงสุด ครั้วเรือนที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรต่ำกว่า 5 ไร่ มีศักยภาพในการออมต่ำกว่ากลุ่มที่มีขนาดถือครองมากกว่า 5 ไร่ หัวหน้าครั้วเรือนที่จบประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีศักยภาพในการออมต่ำกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ครั้วเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีศักยภาพในการออมสูงกว่านอกเขตเทศบาล และครั้วเรือนที่ทำการเกษตรที่หลากหลายจะมีศักยภาพในการออมต่ำ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการออมของครั้วเรือนเกษตรวิเคราะห์โดยการประมาณค่าทางเศรษฐมิติโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบสองชั้น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบในทางบวกต่อศักยภาพในการออมคือ รายได้ประจำ การศึกษาของหัวหน้าครั้วเรือนสูงกว่าประถมศึกษา ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อศักยภาพในการออม คือ การทำการเกษตรที่หลากหลาย และการมีหนี้สินในปัจจุบัน ส่วนรายได้ชั่วคราวไม่มีผลต่อศักยภาพในการออมและพบว่า ครั้วเรือนทั้งประเทศมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่อรายได้ประจำเท่ากับ 0.69 โดยครั้วเรือนภาคใต้มีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำสุดในขณะที่ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายสูงสุด เมื่อพิจารณาตามประเภทการทำการเกษตรพบว่า ครั้วเรือนที่ทำนามีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำสุดและครั้วเรือนที่ทำไร่มีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสูงสุด และครั้วเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมต่ำกว่าครั้วเรือนที่อยู่นอกเขตเทศบาล

วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ (2552, น. 11-15) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานในประเทศไทยการศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของผู้งานทำโดยใช้ข้อมูลจุลภาคระดับรายบุคคล เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออม-ไม่ออมของผู้มีงานทำ รวมไปถึงปัจจัยที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมการออมในระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการกำหนดอัตราออมของผู้มีงานทำที่เป็นผู้ออมการวิเคราะห์ในครั้งนี้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำของโครงการ “การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการออมของกลุ่มผู้มีงานทำโดยสำรวจผู้มีงานทำอายุ 20 ปีขึ้นไปทั้งหมดใน 88 อำเภอ และ 29 เขต จาก 15 จังหวัด รวมจำนวนตัวอย่างรวม 2,028 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติที่มีพื้นฐานมาจากแบบจำลองรายได้ถาวรและวงจรชีวิต โดยในการประมาณค่าสมการเศรษฐมิติจะใช้แบบจำลองสมการถดถอยโลจิสติก

แบบทวิภาค (Binary Logistic Regression) สำหรับศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมหรือไม่ออมของผู้มีงานทำ พบว่า การมีงานเสริม (มีรายได้เสริม) การทำงานในระบบหรือการอยู่ในระบบการออมภาคบังคับ สะท้อนถึงความสม่ำเสมอของกระแสรายได้ในแต่ละเดือนส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำ กล่าวคือ ผู้มีงานทำจะมีแนวโน้มเป็นผู้ที่มีเงินออมหากมีรายได้เสริมเพิ่มเติมจากรายได้ประจำหรือมีรายได้อย่างสม่ำเสมอ การกู้ยืมเงินจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญในทิศทางตรงข้ามกับการเลือกออม กล่าวคือผู้มีงานทำจะมีแนวโน้มเป็นผู้ที่ไม่ออมเงินหากทำการกู้ยืม ลักษณะการวางแผนชีวิตของผู้มีงานทำส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการออม จำนวนบุตรซึ่งเป็นตัวแปรควบคุมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการออม ผู้มีงานทำจะมีแนวโน้มเป็นผู้ที่ไม่ออมเงินหากมีบุตรมากขึ้น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับบุตรเพิ่มขึ้น ความรู้เกี่ยวกับการออมผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำ นั่นคือผู้มีงานทำที่มีความรู้เกี่ยวกับการเงินรวมถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงิน จะมีแนวโน้มเป็นผู้ออมเงิน ส่วนในการศึกษาแบบจำลองสมการถดถอยเชิงเส้นตรง (Ordinary Least Square) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดอัตราการออมของผู้มีงานทำ พบว่า ผู้มีงานทำที่มีลักษณะนิสัยในการวางแผนการดำเนินชีวิตจะออมในอัตราการออมที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้วางแผนในการดำเนินชีวิต อีกทั้งพบว่าผู้มีงานทำที่กู้ยืมเงินจะออมในอัตราที่น้อยกว่า สังเกตได้ว่าผู้ที่มีรายได้ประจำสูงหรือมีรายได้เพิ่มเติมจากการทำงานประจำจะออมเงินในอัตราที่น้อยกว่า อีกทั้งพบว่า การอยู่ในระบบการออมภาคบังคับจะลดระดับของอัตราการออมลงไป นอกจากนี้ยังพบอีกว่าจำนวนบุตรจะลดอัตราการออมของผู้มีงานทำ ส่วนการศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมระยะยาวอย่างสมครใจ พบว่าระดับของรายได้หลัก และความสม่ำเสมอของกระแสรายได้ (ทั้งพิจารณาจากการทำงานในระบบหรือการอยู่ในระบบการออมภาคบังคับ) ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำ การกู้ยืมเงินจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญในทิศทางตรงข้ามกับการเลือกออม กล่าวคือ ผู้มีงานทำจะมีแนวโน้มเป็นผู้ที่ไม่ออมเงินในระยะยาวหากทำการกู้ยืม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับพฤติกรรมการออมหรือไม่ออมของผู้มีงานทำ ลักษณะการวางแผนชีวิตของผู้มีงานทำส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมระยะยาว อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะการมองไปไกลถึงอนาคตหรือไม่นั้น มีส่วนในการตัดสินใจออมระยะยาวหรือไม่ของผู้มีงานทำ นอกจากนี้ยังพบว่าอายุมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเพื่อการออมระยะยาว กล่าวคือ ผู้มีงานทำที่มีอายุมากขึ้นจะมีแนวโน้มในการตัดสินใจออมเงินระยะยาว แต่เมื่อถึงอายุระดับหนึ่งก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่ออมเงินระยะยาว ความมั่นคงในการดำรงชีวิตมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการออมเงินระยะยาว ในที่นี้ได้แก่การหย่าร้าง และการได้รับสวัสดิการรักษายาบาลเพิ่มเติมจากระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีผลกระทบต่อตัดสินใจออมระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ กรณีที่ผู้มีงานทำอยู่ในสถานะสมรสหย่าร้างจะมีแนวโน้มในการตัดสินใจออมระยะยาวในทางบวกอย่างเห็นได้ชัด ผู้มีงานทำที่มี

สถานะหย่าร้างอาจจะประสบปัญหาทางการเงินยามชราภาพจึงมีแนวโน้มที่จะออมมากขึ้น ขณะที่ผู้มีงานทำที่มีหลักประกันด้านการรักษาพยาบาลเพิ่มเติมจากระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีแนวโน้มในการตัดสินใจออมระยะยาว อาจกล่าวได้ว่าผู้มีงานทำที่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลเพิ่มเติมจากที่ได้รับขั้นพื้นฐานจากรัฐบาลไม่ต้องเตรียมการออมเผื่อไว้เพื่อการดังกล่าว จึงมีโอกาสนำเงินในส่วนนั้นไปออมในลักษณะเฉพาะเพื่อเตรียมการไว้สำหรับยามชราภาพ ขณะเดียวกันพบว่า จำนวนบุตรไม่มีผลต่อการตัดสินใจออมในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ จึงเป็นไปได้ที่ว่าผู้มีงานทำอาจจะคาดหวังให้ลูกหลานเลี้ยงดูตนยามชราภาพจึงไม่ได้ไม่ออมระยะยาวเพื่อการชราภาพ

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2547, น. 27-31) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของประเทศไทย โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมในเบื้องต้น และเพื่อให้สามารถกำหนดนโยบาย ที่สามารถกระตุ้นการออมได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด โดยใช้ข้อมูล ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2540 จนถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2545 จากฐานข้อมูลที่ทางกลุ่มงานดุลยภาพการเงิน การออม และการลงทุนของกระทรวงการคลัง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) Estimates ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในประเทศไทย พบว่า สัดส่วนระหว่างการออมภาคครัวเรือนต่อ GDP มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากเมื่อประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงขึ้น รายได้โดยรวมของครัวเรือนก็ย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย จากสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ของเคนส์ ที่กล่าวว่า ภายใต้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ประชาชนหรือครัวเรือนที่มีรายได้สูงขึ้น จะมีความโน้มเอียงในการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น อัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงข้ามกับการออมของภาคครัวเรือนเนื่องจากครัวเรือนเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดความมั่งคั่งเพิ่มขึ้นหรือรู้สึกว่าร่ำรวยขึ้น ทำให้พฤติกรรมการใช้จ่ายสูงขึ้นการออมของภาคครัวเรือนจึงลดน้อยลง อัตราเงินเฟ้อที่เป็นบวกส่งผลกระทบต่อออมภาคครัวเรือนในทิศทางลบ เนื่องจากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นและสะท้อนถึงค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น สภาพคล่องของการถือสินทรัพย์ของหน่วยเศรษฐกิจหรือความมั่งคั่งของครัวเรือนส่งผลกระทบต่อปริมาณเงินออมในทางลบ เนื่องจากครัวเรือนมีสินทรัพย์ในส่วนนี้ในปริมาณสูง เงินส่วนที่เหลือซึ่งจะถูกใช้เป็นเงินออมระยะยาวย่อมลดน้อยลง สัดส่วนปริมาณเงินออมจากต่างประเทศต่อ GDP มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนการออมภาคครัวเรือนต่อ GDP ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากประเทศที่มีระดับการออมของภาคครัวเรือนระยะยาวที่สูงขึ้น นักลงทุนชาวต่างชาติจะมองว่ามีแนวโน้มของการเจริญทางเศรษฐกิจที่ดี จึงให้ความสนใจในการเข้ามาลงทุนมากขึ้น ระดับปริมาณเงินออมจากต่างประเทศและการออมภาคครัวเรือนจึงเคลื่อนไหวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา (2557, น. 78-84) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์โดยเน้นศึกษา

ปัญหาการออมไม่เพียงพอและการขาดหลักประกันสังคมซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานในภาคไม่เป็นทางการ โดยประยุกต์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และแบบจำลองวงจรชีวิตขยาย (Extended Lifecycle Model) เพื่อเข้าใจพฤติกรรมกรรมการออมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มครัวเรือนไทย เสนอการประมาณการสมการ โครงสร้าง (ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสำคัญคือรายได้-การออม และความมั่งคั่ง) ใช้ข้อมูลระดับครัวเรือน สํารวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2552 และผลสำรวจข้อมูลปฐมภูมิในปี พ.ศ. 2556 โดย คณะวิจัยเพิ่มเติม โดยผลการศึกษาบางส่วนดังนี้ ผู้วิจัยเสนอการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่จะเกิด ปัญหาการออมไม่พอเพียง โดยอิงคํานิยามสองแบบ นิยามแรกสะท้อนความเข้มข้น หมายถึง ครัวเรือนที่มีการออมติดลบ นิยามที่สองหมายถึงครัวเรือนที่มีการออมน้อยกว่าร้อยละ 50 ของการ ออมตามพยากรณ์ตามแบบจำลองเศรษฐมิติ ผลการศึกษาสรุพบว่า 1) ร้อยละ 26 ของครัวเรือนไทยมี “การออมติดลบ” 2) “การออมไม่พอเพียงในความหมายกว้าง หมายถึง มีความสามารถออมแต่น้อย กว่าค่าพยากรณ์จากแบบจำลองค่อนข้างมาก 3) การออมไม่พอเพียงเกิดขึ้นได้ในทุกระดับ แม้ใน ครัวเรือนรวยก็อาจจะประสบปัญหาการออมไม่พอเพียงได้เช่นกัน ในทุกอาชีพมีปัญหาออมไม่พอเพียง เพียงแต่อัตราความเสี่ยงต่อการออมไม่พอเพียงแตกต่างกัน และสังเกตว่ากลุ่มอาชีพของหัวหน้า ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ (ตัวอย่างเช่น แรงงานเกษตร แรงงานทั่วไป ผู้ปฏิบัติการในโรงงาน) มีความ เสี่ยงที่จะประสบปัญหา “การออมไม่พอเพียง” สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ การออมไม่พอเพียงในครัวเรือน ชนบท กลุ่มครัวเรือนรายได้ต่ำ (Income Deciles 1, 2) อัตราการออมติดลบค่อนข้างสูง ซึ่งผลลัพธ์ เช่นนี้ไม่น่าแปลกใจและสอดคล้องกับสามัญสำนึกโดยทั่วไป ครัวเรือนกลุ่มนี้รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 5,000 และ 7,559 บาทต่อเดือนตามลำดับ ในขณะที่มีความจำเป็นต้องใช้จ่ายสูง เมื่อรายได้ของครัวเรือน เพิ่มขึ้น โอกาสที่จะเกิดปัญหาการออมติดลบลดลง อย่างไรก็ตามรายได้ส่วนเพิ่มไม่ใช่หลักประกันว่า จะไม่มี “การออมติดลบ” แม้ในกลุ่มรายได้สูง (Deciles = 8-9-10) ก็อาจจะประสบปัญหา รายจ่าย สูงกว่ารายได้ หรือ การออมติดลบ เพียงแต่ความน่าจะเป็นลดลง คือ การ “ออมติดลบ” ในครัวเรือน รวยเหลือเพียงร้อยละ 10-20 เหตุใดรายได้สูงแต่ก็มีโอกาสเกิด ปัญหาออมไม่พอเพียง มีคำอธิบายได้ หลายประการ 1) “ความไม่แน่นอน” หรือ “ความผันผวนด้านรายจ่าย” ของครัวเรือน อาจจะเป็นไป ได้ว่า รายจ่ายของครัวเรือนนั้น ๆ เพิ่มขึ้นด้วยสาเหตุพิเศษอันเนื่องจากการเจ็บป่วยของสมาชิกคนใด คนหนึ่งการประสบอุบัติเหตุ ภัยพิบัติธรรมชาติ ฯลฯ ตามทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis) เสนอให้แยกแยะระหว่าง รายจ่ายการบริโภคชั่วคราว (Temporary Consumption) และ รายจ่ายการบริโภคถาวร (Permanent Consumption) กลุ่มแรงงานเกษตรและแรงงานทั่วไป (Agricultural and General Worker) กลุ่มพนักงานบริการ/ขาย (Sale- and Service-Worker) และอาชีพพื้นฐาน (Basic Occupation) มีสัดส่วนออมไม่พอเพียงสูงที่สุด ร้อยละ 30-50 และกลุ่มนัก วิชาชีพ (Professional) มีอัตราการออมไม่พอเพียงน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจจะเพราะมีรายได้ค่อนข้าง แน่นนอนและรายได้สูงกว่าโดยเปรียบเทียบ การออมไม่พอเพียงในครัวเรือนเมืองกลุ่มรายได้ต่ำ (1st

และ 2rd Deciles) โอกาสที่จะเกิดปัญหา “การออมติดลบ” สูงถึง 45%–65% จะเห็นได้ว่าการออมติดลบในครัวเรือนยากจนเมืองรุนแรงกว่าครัวเรือนชนบท สาเหตุเช่นนี้จะเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพสำหรับครัวเรือนชนบทแม้ว่ามีรายได้น้อยแต่ค่าครองชีพต่ำ และมีโอกาสประหยัดรายจ่ายด้วยการบริโภคพืชผักสวนครัวโดยไม่ต้องเสียเงินแต่วิถีชีวิตของครัวเรือนยากจนในเมืองจำเป็นต้อง “ใช้เงินตรา” ในการดำรงชีพเมื่อพิจารณากลุ่มอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนพบว่า กลุ่มแรงงานเกษตรและแรงงานทั่วไป (Agricultural and General Worker) กลุ่มพนักงานบริการ/ขาย (Sale and Service Worker) และอาชีพพื้นฐาน (Basic Occupation) มีสัดส่วนออมไม่พอเพียงสูงที่สุด ร้อยละ 25-45 ส่วนกลุ่มนักวิชาชีพ (Professional) มีอัตราการออมไม่พอเพียง น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจจะเพราะมีรายได้ค่อนข้างแน่นอนและรายได้สูงกว่าโดยเปรียบเทียบ ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมติดลบหรือออมไม่พอเพียง โดยใช้เทคนิค Logit Regression พบว่า โอกาสการออมติดลบลดลงตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในเขตชนบทซึ่งอาจจะเพราะรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นตามตำแหน่งหน้าที่การงาน ตามประสบการณ์ซึ่งแปรผันตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนรายได้เพิ่มขึ้นทำให้ความน่าจะเป็นของการเกิดปัญหา “การออมติดลบ” ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดปัญหา “การออมติดลบ” น้อยกว่าเพศชาย อาจจะสืบเนื่องจากมีความระมัดระวังใช้จ่ายมากกว่าชาย มีความแตกต่างของพฤติกรรมการออมตามชนชั้น (Socio-economic Class) หมายถึง ค่าอ้างอิงหมายถึง ครัวเรือนเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาออมติดลบมากที่สุด (พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ติดลบในรหัสชนชั้นอื่น ๆ)

สุริยาพร จันทร์เจริญ (2555) ศึกษาเรื่อง การออมของแรงงานวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุที่ทำงานในระบบและนอกระบบ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนผ่านการออม ความแตกต่างของการออมตามเกณฑ์ของกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และปัจจัยที่กำหนดภาวะการไม่ออม ของแรงงานในระบบและนอกระบบในวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จากการศึกษาการเปลี่ยนผ่านการออม โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และฐานนิยมของการออมพบว่า แรงงานในระบบวัยก่อนสูงอายุ เมื่อผ่านเข้าสู่วัยสูงอายุ มีค่าเฉลี่ยการออมลดลงเล็กน้อย แต่ค่าฐานนิยมของการออมลดลงกว่าสามเท่า ส่วนค่ามัธยฐานการออมไม่แตกต่างกัน ส่วนแรงงานนอกระบบซึ่งมีเงินออมต่ำกว่าแรงงานในระบบทุกค่าสถิติ โดยเฉพาะค่ามัธยฐานการออมที่ลดลงไปครึ่งหนึ่ง เมื่อผ่านเข้าสู่วัยสูงอายุ ค่าเฉลี่ยลดลงเล็กน้อย ในขณะที่ค่ามัธยฐานการออมและค่าฐานนิยมการออมไม่เปลี่ยนแปลง ถ้าพิจารณาการออมที่มีอยู่เทียบกับการออมที่ควรมี ณ ปัจจุบัน ตามเกณฑ์ของกองทุนบำเหน็จบำนาญ พบว่า แรงงานในระบบทั้งวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุกว่าครึ่งยังมีการออมในระดับที่ต่ำกว่าการออมที่ควรมี ณ ปัจจุบัน ในขณะที่แรงงานนอกระบบทั้งสองวัย น้อยกว่าครึ่งมีการออมอยู่ในระดับต่ำกว่าการออมที่ควรมี ณ ปัจจุบัน แต่มีสัดส่วนของการไม่มีเงินออมสูงกว่า

แรงงานในระบบ คือ ประมาณหนึ่งในสี่ที่ไม่มีเงินออม จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดภาวะการไม่ออม โดยใช้สมการถดถอยพหุโลจิสติก พบว่า วัยก่อนสูงอายุ เพศหญิงมีโอกาสของการไม่มีเงินออมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับเพศชายและแรงงานที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีโอกาสของการไม่ออมเงินน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาล รวมทั้งผู้ที่มีหนี้สินมีโอกาสของการไม่ออมเงินน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่หนี้สิน สำหรับผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสการไม่มีเงินออมมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ส่วนผู้มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนมีโอกาสการไม่ออมเงินมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ทั้งในกลุ่มแรงงานในระบบและนอกระบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับมาก (0.001) นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มแรงงานนอกระบบผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษามีโอกาสการไม่มีเงินออมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้จบชั้นประถมศึกษาและต่ำกว่า ผู้ที่อยู่กับคู่สมรสมีโอกาสการไม่มีเงินออมมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด และผู้ที่ไม่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสการไม่มีเงินออมมากกว่าผู้ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน รวมทั้งผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางจนถึงรวยจะมีโอกาสการไม่ออมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้มีฐานะยากจน และผู้ที่มีรายได้จากตนเองกับที่มีรายได้มาจากคู่สมรสมีโอกาสการไม่มีเงินออมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่มีรายได้จากบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับมาก (0.001) ส่วนวัยสูงอายุ สำหรับแรงงานนอกระบบ มีตัวแปรการเป็นหัวหน้าครัวเรือน และฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน เท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติมาก (0.001) โดยผู้ที่ไม่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีโอกาสการไม่มีเงินออมมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเกือบ 2 เท่า และผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับรวยมีโอกาสการไม่มีเงินออมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับจน สำหรับวัยสูงอายุ ที่เป็นแรงงานนอกระบบไม่มีตัวแปรใดที่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับมาก (0.001) มีเพียงตัวแปรด้านการเป็นหัวหน้าครัวเรือนเพียงตัวแปรเดียวเท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับปานกลาง (0.01) ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 3

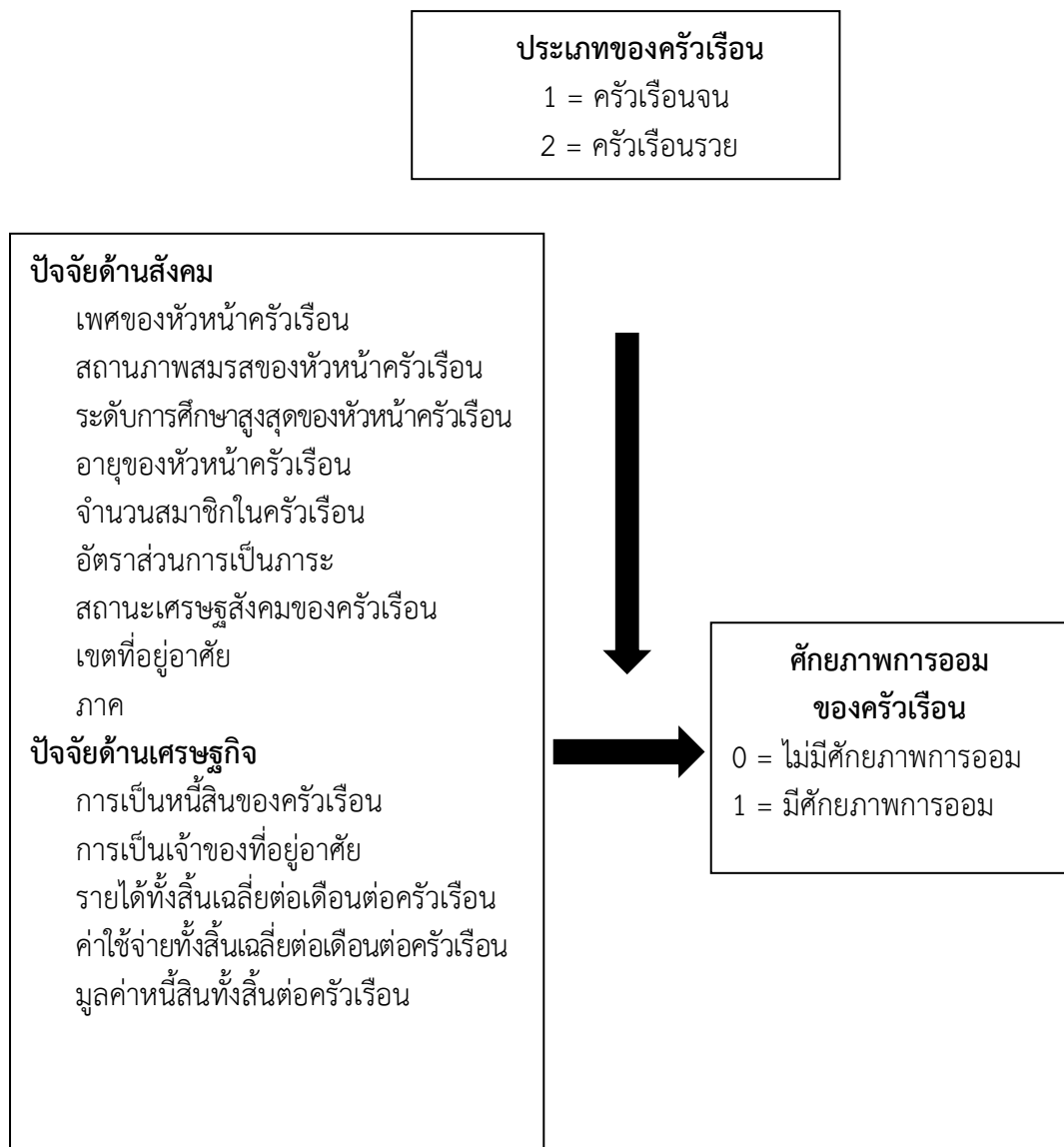
ระเบียบวิธีวิจัย

บทนี้จะนำเสนอระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งในการศึกษานี้ได้ใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิในการประมวลผลและได้กำหนดกรอบแนวคิดและสมมุติฐานการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาโดยมีรายละเอียดของการดำเนินการศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 3.2 นิยามปฏิบัติการ
- 3.3 แหล่งข้อมูล
- 3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา แสดงดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

3.2 นิยามปฏิบัติการ

ครัวเรือนจน หมายถึง ครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20
 ครัวเรือนรวย หมายถึง ครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 ขึ้นไป

รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน หมายถึง รายได้ที่ได้จาก ค่าจ้างและเงินเดือน รายได้สุทธิจากการประกอบธุรกิจ อุตสาหกรรม วิชาชีพ (ที่ไม่ใช่การเกษตร) รายได้สุทธิจากการประกอบการเกษตร รวมถึงรายได้จากแหล่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่จากการทำงาน เช่น เงินบำเหน็จ/บำนาญ เงินประโยชน์ทดแทนต่าง ๆ เงินและสิ่งของที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลนอกครัวเรือน/รัฐ/องค์กรต่าง ๆ รายได้จากทรัพย์สิน (ค่าเช่าที่ดิน บ้าน ค่าลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร ดอกเบี้ย) การลงทุน (ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน) เช่น การซื้อ/ขายหุ้น การลงทุนแล้วได้รับเงินปันผล ฯลฯ

ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน หมายถึง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนในหมวดต่าง ๆ ได้แก่ 1) อาหาร เครื่องดื่ม 2) ที่อยู่อาศัย 3) เครื่องแต่งบ้าน เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด และการดำเนินการในครัวเรือน 4) ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการแก่ครัวเรือน 5) เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รองเท้า ของใช้/บริการส่วนบุคคล 6) เวชภัณฑ์และค่ารักษาพยาบาล 7) การเดินทางและการสื่อสาร 8) การศึกษา 9) การบันเทิง การอ่าน และกิจกรรมทางศาสนา 10) ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน เช่น ภาษี (ทุกประเภท) ค่าบริการทางการเงิน ค่าปรับทางกฎหมาย ค่าสมาชิกกลุ่มอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน เงิน/สิ่งของ ที่ส่งให้บุคคลนอกครัวเรือน เงินบริจาค เงินทำบุญ/ช่วยงาน เบี้ยประกันภัย/ทรัพย์สิน/ประกันชีวิต (ไม่ใช่ประเภทสะสมทรัพย์) ซื้อสลากกินแบ่ง/หวย การพนัน ดอกเบี้ยจ่าย/ดอกเบี้ยแชร์ และอื่น ๆ (ค่าขนย้ายบ้าน ฯลฯ)

ครัวเรือนที่มีศักยภาพการออม หมายถึง ครัวเรือนที่มีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมมากกว่าศูนย์ โดยมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมประกอบด้วย 1) สินทรัพย์ทางการเงิน 2) สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการลงทุน และ 3) สินทรัพย์อื่น ๆ

สินทรัพย์ทางการเงิน หมายถึง เงินสด/บัญชีเงินฝากธนาคาร และสลากออมสิน/ธ.ก.ส กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ/กบข. เบี้ยสะสมประกันชีวิต (เท่าที่ได้จ่ายไปแล้วถึงปัจจุบัน) บัญชีเงินฝากออมทรัพย์/ธนาคารหมู่บ้าน/หุ้นสหกรณ์

สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการลงทุน หมายถึง พันธบัตร/หุ้นกู้ กองทุนรวมทั่วไป Mutual fund กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ RMF/กองทุนรวมเพื่อระยะยาว LTF

สินทรัพย์อื่น ๆ หมายถึง ทอง อัญมณี และลูกหนี้

สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน หมายถึง การพิจารณาจากแหล่งรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือน สถานภาพการทำงาน อาชีพหลัก และประเภทกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจของอาชีพหลัก โดยในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 8 กลุ่ม คือ

1) ผู้ถือครองทำการเกษตร ประกอบไปด้วย 1) ผู้ทำการเกษตรและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่ที่ถือครองเป็นของตนเอง 2) ผู้ทำการเกษตรและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่ที่ถือครองไม่ใช่ของตนเอง 3) ผู้ทำประมง ป่าไม้ ลำสัตว์ หาของป่า บริการทางการเกษตร

2) ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง ประกอบไปด้วย 1) ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรที่ใช้ทักษะด้านการบริหาร 2) ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรที่ใช้ทักษะด้านวิชาชีพที่มีลูกจ้าง 3) ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรที่ใช้ทักษะด้านอื่น ๆ ที่มีลูกจ้าง

3) ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง ประกอบไปด้วย 1) ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรที่ใช้ทักษะด้านวิชาชีพที่ไม่มีลูกจ้าง 2) ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรที่ใช้ทักษะด้านอื่น ๆ ที่ไม่มีลูกจ้าง

4) ผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ ประกอบไปด้วย 1) ผู้จัดการ 2) นักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพ 3) เจ้าหน้าที่เทคนิคและผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง 4) ทหารทุกเหล่าทัพ

5) เสมียน พนักงานขาย ประกอบไปด้วย 1) เสมียน 2) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า 3) ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง (ยกเว้นที่ดำเนินงานในกระบวนการผลิตก่อสร้าง และเหมืองแร่) 4) ผู้ขายยานยนต์และผู้ควบคุมเครื่องจักรโรงงานชนิดเคลื่อนที่ได้ (ยกเว้นที่ดำเนินงานในด้านการเกษตรและก่อสร้าง) 5) คนงานทำความสะอาด ผู้ช่วยประกอบอาหาร ผู้จำหน่ายสินค้าและให้บริการตามถนน

6) แรงงานทั่วไป ประกอบไปด้วย 1) ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง 2) ผู้ควบคุมเครื่องจักรโรงงานชนิดเคลื่อนที่ได้ที่ใช้ในด้านการเกษตรและป่าไม้ 3) คนงานด้านการเกษตร ป่าไม้ และประมง คนงานด้านการขนส่งและงานพื้นฐาน

7) ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต ก่อสร้าง และเหมืองแร่ ประกอบไปด้วย 1) ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต 2) ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการก่อสร้าง และ 3) ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการเหมืองแร่

8) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ประกอบไปด้วย 1) บำเหน็จ บำนาญ เงินช่วยเหลือ 2) รายได้จากทรัพย์สิน 3) รายได้อื่น ๆ

การเป็นหนี้สินของครัวเรือน หมายถึง ครัวเรือนที่ค้างชำระทั้งจากสถาบันการเงินและบุคคลอื่นนอกครัวเรือนรวมหนี้ที่เกิดจากการเช่าซื้อ การซื้อสินค้าเงินผ่อน การซื้อเชื่อสินค้าจากร้านค้า การจำนำ การจำนอง และเงินส่งชำระตาย เป็นต้น

การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย หมายถึง ครัวเรือนเป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน หรือเป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน หรือเป็นเจ้าของบ้านบนที่ดินสาธารณะ รวมถึงเช่าซื้อ

3.3 แหล่งข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross Section Data) โดยใน พ.ศ. 2560 เป็นการสำรวจครั้งที่ 29 และได้มีการปรับปรุงแบบสอบถามเป็น 2 ชุด คือแบบสำรวจสมาชิกและการใช้จ่ายของครัวเรือน (สศส.2) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน เช่น โครงสร้างของสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะที่อยู่อาศัย รายจ่ายของครัวเรือน ตลอดจนการได้รับสวัสดิการ/ความช่วยเหลือจากรัฐ ในขณะที่ แบบสอบถามพิเศษ อาทิเช่น แบบสำรวจรายได้ของครัวเรือน (สศส.3) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้านรายได้ของครัวเรือน การย้ายถิ่นและการส่งเงิน รวมทั้งภาวะหนี้สินและทรัพย์สินของครัวเรือน จะทำการสำรวจทุก ๆ 2 ปี เป็นต้น และทุก ๆ 4 ปี จะใช้แบบ สศส.2 (พิเศษ) และแบบจดบันทึกค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกี่ยวกับอาหาร 7 วัน (สศส.2 อาหาร 7 วัน) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายการใช้จ่ายสินค้าและบริการ รวมทั้งอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ แบบละเอียด โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล (ยกเว้น ครัวเรือนทูต ผู้แทนต่างประเทศ และผู้อยู่อาศัยในประเทศไทยชั่วคราว) จำนวนครัวเรือนตัวอย่างประมาณ 52,000 ครัวเรือน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์สมาชิกครัวเรือน ตัวอย่าง 1 คนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป เพื่อที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงได้จัดแบ่งครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศ 52,000 ครัวเรือน เป็น 12 กลุ่มเท่า ๆ กัน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีครัวเรือนตัวอย่างกระจายอยู่ในทุกจังหวัด แล้วทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างเดือนละกลุ่ม ติดต่อกันตลอด 12 เดือน (กุมภาพันธ์ 2559 – มกราคม 2560)

การสุ่มตัวอย่างของโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน เป็นการใช้แผนสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-stage Sampling โดยมีกรุงเทพมหานครและจังหวัด เป็นสตราตัม (77 สตราตัม) และในแต่ละสตราตัม (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อยตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครอง คือ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล แล้วทำการเลือกตัวอย่างดังนี้

การเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง จากแต่ละสตราตัมย่อยหรือแต่ละเขตการปกครอง ได้ทำการเลือก EA (Enumeration Area : เขตแขวนนับ) ตัวอย่าง อย่างอิสระต่อกัน โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของ EA นั้น ๆ

การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง เป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งสิ้นในบัญชีรายชื่อครัวเรือน ซึ่งได้จากการ นับจดในแต่ละ EA ตัวอย่าง แล้วจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนส่วน

บุคคลใหม่ตามขนาดของครัวเรือน (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน) และประเภทครัวเรือนเชิงเศรษฐกิจ (ตามอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้สูงสุดในครัวเรือน) ก่อนทำการเลือกครัวเรือนตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละเขต คือ (1) ในเขตเทศบาล เลือก 15 ครัวเรือนตัวอย่างต่อ EA (2) นอกเขตเทศบาล เลือก 10 ครัวเรือนตัวอย่างต่อ EA ได้จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างของการสำรวจทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน ซึ่งในการศึกษานี้เลือกใช้ข้อมูลบางส่วน เฉพาะครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย ตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 17,287 ครัวเรือน

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	การวัด/การจัดกลุ่มตัวแปร	มาตรวัด
ตัวแปรตาม		
ศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน	0 = ไม่มีศักยภาพการออม 1 = มีศักยภาพการออม	นามบัญญัติ
ศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวย	0 = ไม่มีศักยภาพการออม 1 = มีศักยภาพการออม	นามบัญญัติ
ตัวแปรอิสระ		
ปัจจัยด้านสังคม		
เพศของหัวหน้าครัวเรือน	0 = เพศชาย 1 = เพศหญิง	นามบัญญัติ
สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน	0 = สมรส 1 = โสด 2 = หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	นามบัญญัติ

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ตัวแปร	การวัด/การจัดกลุ่มตัวแปร	มาตรวัด
ระดับการศึกษาสูงสุดของ หัวหน้าครัวเรือน	0 = มัธยมศึกษาตอนต้น และต่ำกว่า 1 = สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	เรียงอันดับ
อายุของหัวหน้าครัวเรือน	อายุของหัวหน้าครัวเรือน	อัตราส่วน
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ทั้งหมด	อัตราส่วน
อัตราส่วนการเป็นภาระ	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ ไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้/ จำนวนสมาชิกที่ทำงานและมี รายได้	อัตราส่วน
สถานะเศรษฐกิจสังคม ของครัวเรือน	0 = ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิง เศรษฐกิจ 1 = ผู้ถือครองทำการเกษตร 2 = ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง 3 = ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่มี ลูกจ้าง 4 = ผู้จัดการ/นักวิชาการ/ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ 5 = เสมียน พนักงานขายและ ให้บริการ 6 = แรงงานทั่วไป 7 = ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานใน กระบวนการผลิต ก่อสร้าง และ เหมืองแร่	นามบัญญัติ

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ตัวแปร	การวัด/การจัดกลุ่มตัวแปร	มาตรวัด
เขตที่อยู่อาศัย	0 = ในเขตเทศบาล 1 = นอกเขตเทศบาล	นามบัญญัติ
ภาค	0 = กรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล 1 = กลาง 2 = เหนือ 3 = ตะวันออกเฉียงเหนือ 4 = ใต้	นามบัญญัติ
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
การเป็นหนี้สินของครัวเรือน	0 = ไม่มีหนี้สิน 1 = มีหนี้สิน	นามบัญญัติ
การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	0 = ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย 1 = เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	นามบัญญัติ
รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อ ครัวเรือน	รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อ ครัวเรือน	อัตราส่วน
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อ ครัวเรือน	ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือน ต่อครัวเรือน	อัตราส่วน
มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน	มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน	อัตราส่วน
ตัวแปรกำกับ		
ประเภทของครัวเรือน	1 = ครัวเรือนจน 2 = ครัวเรือนรวย	เรียงอันดับ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลในทุกจังหวัดทั่วประเทศทั้งที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล (ยกเว้น ครัวเรือนทูต ผู้แทนต่างประเทศ และผู้อยู่อาศัยในประเทศไทยชั่วคราว) โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่รู้สถานะความเป็นอยู่ของครัวเรือน แบบตัวต่อตัว (Face-to-Face Interview) ด้วยแบบสอบถาม

3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และ Microsoft Excel version 2016 ในการประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณและหาค่าสถิติต่าง ๆ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

3.6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ตารางความถี่ (Frequency Table) และร้อยละ (Percentage) ในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน สถานเศรษฐกิจทางสังคมของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย ภาค การเป็นหนี้ของครัวเรือน การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของอัตราส่วนการเป็นภาระของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ ค่าใช้จ่าย มูลค่าหนี้สิน และสินทรัพย์ที่ครัวเรือนเก็บออม สำหรับการวิเคราะห์ศักยภาพและรูปแบบในการออมของครัวเรือน จนและครัวเรือนรวย จำแนกตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจจะวิเคราะห์โดยตารางไขว้ (Cross-tabulation)

3.6.2 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน โดยมีตัวแบบโลจิสติกดังนี้

$$\text{Log} \left[\frac{P(Y=1)}{1-P(Y=1)} \right] = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + b_3 X_3 + b_4 X_4 + b_5 X_5 + b_6 X_6 + b_7 X_7 + b_8 X_8 + b_9 X_9 + b_{10} X_{10} + b_{11} X_{11} + b_{12} X_{12} + b_{13} X_{13} + b_{14} X_{14}$$

เมื่อ	X_1 = เพศของหัวหน้าครัวเรือน	X_2 = สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน
	X_3 = ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	X_4 = อายุของหัวหน้าครัวเรือน
	X_5 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	X_6 = อัตราส่วนการเป็นภาระ
	X_7 = สถานเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน	X_8 = เขตที่อยู่อาศัย
	X_9 = ภาค	X_{10} = การเป็นหนี้ของครัวเรือน
	X_{11} = การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	X_{12} = รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน
	X_{13} = ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน	X_{14} = มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน
	$Y = 1$ มีศักยภาพในการออม	$Y = 0$ ไม่มีศักยภาพในการออม

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 4.1 คุณลักษณะทั่วไปของตัวอย่างของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน
- 4.2 รูปแบบและศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย
- 4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

4.1 คุณลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง

4.1.1 คุณลักษณะทั่วไปของตัวอย่างของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560 สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยการศึกษาครั้งนี้เลือกใช้ข้อมูลเฉพาะครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 17,287 ครัวเรือน คุณลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อายุ คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ ภาค เขตที่อยู่อาศัย สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน ลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ได้แก่ การมีหนี้สิน การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย รายได้ ค่าใช้จ่าย มูลค่าหนี้สิน ได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 4.1 และ ตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะทั่วไปของครัวเรือนจน
และครัวเรือนรวย

คุณลักษณะทั่วไป	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	5,505	63.7	5,257	60.8
หญิง	3,138	36.3	3,387	39.2
สถานภาพสมรส				
โสด	325	3.8	1,848	21.4
สมรส	6,189	71.6	5,159	59.7
ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ	2,129	24.6	1,637	18.9
ระดับการศึกษา				
มัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า	8,041	93.0	2,926	33.9
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	602	7.0	5,718	66.1
สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน				
ผู้ถือครองทำการเกษตร	2,330	27.0	563	6.5
ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีลูกจ้าง	97	1.1	690	8.0
ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง	814	9.4	1,012	11.7
ผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	141	1.6	2,714	31.4
เสมียน พนักงานขายและให้บริการ	576	6.7	1,384	16.0
แรงงานทั่วไป	705	8.2	108	1.2
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิตก่อสร้าง/เหมืองแร่	888	10.3	764	8.8
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ	3,092	35.8	1,409	16.3
เขตที่อยู่อาศัย				
ในเขตเทศบาล	4,059	47.0	6,563	75.9
นอกเขตเทศบาล	4,585	53.0	2,081	24.1
ภาค				
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	89	1.0	1,913	22.1
กลาง	1,389	16.1	2,336	27.0
เหนือ	2,487	28.8	1,494	17.3

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะทั่วไป	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตระวันออกเฉียงเหนือ	3,416	39.5	1,459	16.9
ใต้	1,262	14.6	1,442	16.7
การมีหนี้สิน				
มีหนี้สิน	3,865	44.7	3,896	45.1
ไม่มีหนี้สิน	4,778	55.3	4,748	54.9
การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย				
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	819	9.5	2,760	31.9
ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	7,824	90.5	5,884	68.1
รวม	8,643	100.0	8,644	100.0

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามลักษณะทั่วไปของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

คุณลักษณะทั่วไป	ครัวเรือนจน	ครัวเรือนรวย
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)		
ค่าเฉลี่ย	58.28	50.63
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	14.37	14.68
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
ค่าเฉลี่ย	3.61	2.21
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.61	1.28
อัตราส่วนการเป็นภาระ		
ค่าเฉลี่ย	0.95	0.32
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.89	0.57
รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน (บาท)		
ค่าเฉลี่ย	9,323	58,959
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	7,001	87,822
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน (บาท)		
ค่าเฉลี่ย	11,779	36,248
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	7,011	35,305
มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน (บาท)		
ค่าเฉลี่ย	72,718	508,137
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	184,969	1,116,971
มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้นต่อครัวเรือน (บาท)		
ค่าเฉลี่ย	44,261	519,817
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	142,293	1,336,632

จากตารางที่ 4.1 และ ตารางที่ 4.2 เมื่อพิจารณาลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนจนพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.7 เป็นเพศชาย โดย 2 ใน 3 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 71.6 และมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 58.28 นอกจากนี้ยังพบว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของหัวหน้าครัวเรือนจนมีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า และเมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนจนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 4 คน และมีอัตราส่วนการเป็นภาระ 0.95 โดย 1 ใน 3 (ร้อยละ 35.8) ของครัวเรือนจน มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ รองมา คือกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง กลุ่มแรงงานทั่วไป และกลุ่มเสมียน พนักงานขายและให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 27.0 10.3 8.2 และ 6.7 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ครัวเรือนจนอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 53.0) มากกว่า ในเขตเทศบาลเล็กน้อย ส่วนภูมิภาคที่มีครัวเรือนจนอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 28.8 และเมื่อพิจารณาลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนจนพบว่า ครัวเรือนจนไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 55.3) มากกว่ามีหนี้สิน และ 9 ใน 10 ของครัวเรือนจนไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย หรือคิดเป็นร้อยละ 90.5 และหากพิจารณารายได้ของครัวเรือนจนพบว่า มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 9,323 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ส่วนค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย 11,779 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน จะเห็นได้ว่าครัวเรือนจนมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นสูงกว่ารายได้ทั้งสิ้นอยู่ที่ 2,456 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน และมีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น 72,718 บาทต่อครัวเรือน และมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 44,261 บาทต่อครัวเรือน

เมื่อพิจารณาลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนรวยพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.8 เป็นเพศชาย และมีสถานภาพสมรสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.7 รองลงมาคือมีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 21.4 และมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 50.68 นอกจากนี้ยังพบว่า 2 ใน 3 ของหัวหน้าครัวเรือนรวย มีการศึกษาสูงสุดระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 66.1) และเมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนรวยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 3 คน และมีอัตราส่วนการเป็นภาระ 0.32 เกือบ 1 ใน 3 ของครัวเรือนรวย (ร้อยละ 31.4) มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ รองมาคือ กลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ กลุ่มเสมียน พนักงานขายและให้บริการ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 16.3 16.0 และ 11.7 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเขตที่อยู่อาศัยพบว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนรวยอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 75.9) ส่วนภูมิภาคที่มีครัวเรือนรวยอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมาคือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 22.1 และ 17.3 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนรวยพบว่า ครัวเรือนรวยไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 54.9) มากกว่ามีหนี้สิน และ 2 ใน 3 ของครัวเรือนรวยไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย หรือคิดเป็นร้อยละ 68.1 และหากพิจารณารายได้ของครัวเรือนรวยพบว่า มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 58,959 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ส่วนค่าใช้จ่าย

ทั้งสิ้นเฉลี่ย 36,248 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน จะเห็นได้ว่าครัวเรือนรวยมีรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย และมีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น 508,137 บาทต่อครัวเรือน และมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 519,817 บาทต่อครัวเรือน

และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนทั้งครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย และมีสถานภาพสมรส เมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนจนจะมีอายุเฉลี่ยมากกว่าครัวเรือนรวยประมาณ 8 ปี สำหรับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า 9 ใน 10 ของหัวหน้าครัวเรือนจน (ร้อยละ 93) มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนรวยส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 66.1) และเมื่อพิจารณา ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ครัวเรือนจนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและอัตราส่วนการเป็นภาระมากกว่า ครัวเรือนรวย และเมื่อพิจารณาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนจนเกินครึ่งหนึ่งมีสถานะเศรษฐกิจสังคมเป็นกลุ่ม ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร ในส่วนของครัวเรือนรวยเกือบ 1 ใน 3 (ร้อยละ 31.4) มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และเมื่อพิจารณาเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนจนอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 53.0) มากกว่า ในเขตเทศบาลเล็กน้อย ในขณะที่ครัวเรือนรวย พบว่า อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 75.9) มากกว่านอกเขตเทศบาล ส่วนในระดับภูมิภาคที่มีครัวเรือนจน อาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนครัวเรือนรวยอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคกลาง และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยมีส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินพอๆ กัน ส่วนการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนจนมีการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยน้อยมาก เพียงร้อยละ 9.0 ขณะที่ครัวเรือนรวยเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 31.9 และเมื่อพิจารณารายได้ พบว่า ครัวเรือนจนมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 9,323 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 58,959 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 6.3 เท่า และครัวเรือนจนมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย 11,779 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย 36,248 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 3 เท่า และเมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น 72,718 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้น 508,137 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 7 เท่า และเมื่อพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 44,261 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 519,817 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 12 เท่า และเป็นที่สังเกตว่าครัวเรือนจน มีมูลค่าหนี้สินสูงกว่ามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม

4.2 รูปแบบและศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

4.2.1 รูปแบบการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

จากตารางที่ 4.3 เมื่อพิจารณารูปแบบการออม เปรียบเทียบศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจน คิดเป็นร้อยละ 97.1 เทียบกับ 91.5 และเมื่อพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 44,261 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 519,817 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 12 เท่า โดยเมื่อพิจารณารูปแบบการออม 3 อันดับแรก ของครัวเรือนจน พบว่า มีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ มีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 32.9 และมีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์อื่น ๆ อย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 2.1 ในขณะที่ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ มีการออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 22.7 และมีศักยภาพในการออมทั้งในสินทรัพย์ทางการเงินสินทรัพย์เพื่อการลงทุน และสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.7

ตารางที่ 4.3 ร้อยละของครัวเรือน และมูลค่าสินทรัพย์ที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้นต่อครัวเรือน จำแนกตามรูปแบบการออม และประเภทของครัวเรือน

แหล่งที่ครัวเรือนมีการเก็บออม	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	ร้อยละ	มูลค่าสินทรัพย์	ร้อยละ	มูลค่าสินทรัพย์
รวม	(100.0)		(100.0)	
ครัวเรือนที่ไม่มีศักยภาพในการออม	8.5		2.9	
ครัวเรือนที่มีศักยภาพในการออม	91.5	44,261	97.1	519,817
มีการออมในสินทรัพย์ทางการเงิน	55.0	21,251	22.7	182,373
อย่างเดียว				
มีการออมในสินทรัพย์	0.1	6,751	0.2	161,750
เพื่อการลงทุนอย่างเดียว				
มีการออมในสินทรัพย์อื่น ๆ อย่างเดียว	2.1	16,831	1.4	34,373

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

แหล่งที่ครัวเรือนมีการเก็บออม	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	ร้อยละ	มูลค่าสินทรัพย์	ร้อยละ	มูลค่าสินทรัพย์
มีการออมในสินทรัพย์ทางการเงิน	0.8	40,229	0.8	990,829
และสินทรัพย์การลงทุน				
มีการออมในสินทรัพย์ทางการเงิน	32.9	94,107	66.2	536,231
และสินทรัพย์อื่น ๆ				
มีการออมในสินทรัพย์เพื่อ	0.0	57,500	0.2	169,546
การลงทุนและสินทรัพย์อื่น ๆ				
มีการออมทั้งใน สินทรัพย์ทางการเงิน	0.8	131,517	5.7	2,020,136
สินทรัพย์เพื่อการลงทุน				
และสินทรัพย์อื่น ๆ				

4.2.2 ศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

จากตารางที่ 4.4 เมื่อพิจารณาศักยภาพในการออมตามลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนจน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเพศชายมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง โดยคิดเป็นร้อยละ 92.2 และ 90.2 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนจน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนจนที่มีสถานภาพสมรส มีศักยภาพในการออมมากที่สุด คือ ร้อยละ 92.9 รองลงมาคือ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ และโสด โดยคิดเป็นร้อยละ 88.4 และ 84.9 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนจน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนจนที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนจนที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า โดยคิดเป็นร้อยละ 93.9 และ 91.3 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ตามสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนจนที่มีสถานเศรษฐกิจสังคมอยู่ในกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร มีศักยภาพในการออมสูงที่สุด คือคิดเป็นร้อยละ 95.1 รองลงมาคือ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่มีลูกจ้าง กลุ่มผู้จัดการ/นักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ กลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่มีลูกจ้าง กลุ่มแรงงานทั่วไป กลุ่มเสมียน/พนักงานขายและให้บริการ กลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ โดยคิดเป็นร้อยละ 94.8 92.2 91.9 90.5 90.1 89.8 และ 89.0 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเขตที่อยู่

อาศัยของครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนจนที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีศักยภาพในการออมมากกว่า ครัวเรือนจนที่อยู่ในเขตเทศบาล โดยคิดเป็นร้อยละ 91.7 และ 91.3 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาภาค พบว่า ครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีศักยภาพในการออมสูงที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 95.1 รองมาคือครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และกทม.และปริมณฑล โดยคิดเป็นร้อยละ 93.8 91.2 88.9 และ 82.0 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนจนที่มีหนี้สินมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน โดยคิดเป็นร้อยละ 92.4 และ 90.2 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาการมีที่อยู่อาศัยของครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนจนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจนที่ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยคิดเป็นร้อยละ 91.6 และ 90.2 และเมื่อพิจารณารายได้ของครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 17,167) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนต่ำกว่าค่าค่ามัธยฐานของประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 94.7 และร้อยละ 91.2 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนจนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 15,313) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนต่ำกว่าค่าค่ามัธยฐานของประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 95.5 และร้อยละ 90.4 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นของครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนจนที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือนสูงกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 10,000) มีศักยภาพในการออมมากกว่า ครัวเรือนจนที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือนต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 92.9 และร้อยละ 90.1 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาตามลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนรวม พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย โดยคิดเป็นร้อยละ 97.6 และ 96.8 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนรวม พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพฝ่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด คือ ร้อยละ 97.9 รองลงมาคือ สถานภาพสมรส และโสด โดยคิดเป็นร้อยละ 97.6 และ 95.1 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนรวม พบว่า หัวหน้าครัวเรือนรวมที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนรวมที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า โดยคิดเป็นร้อยละ 97.3 และ 96.9 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ตามสถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนรวมกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร มีศักยภาพในการออมสูงที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 98.9 รองลงมาคือ กลุ่มผู้ประกอบการที่มีลูกจ้าง กลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ กลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่มีลูกจ้าง กลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ กลุ่มแรงงานทั่วไป กลุ่มเสมียน/พนักงานขายและให้บริการ และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานใน

โรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ โดยคิดเป็น ร้อยละ 98.6 98.1 97.6 97.3 97.2 96.2 และ 91.6 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนรวบ พบว่า ครัวเรือนรวบที่อยู่ในเขตเทศบาลมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล โดยคิดเป็นร้อยละ 97.2 และ 96.7 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาภูมิภาค พบว่า ครัวเรือนรวบที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีศักยภาพในการออมสูงที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 99.5 รองลงมาคือครัวเรือนรวบที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ กทม.และปริมณฑล ตะวันออกเฉียงเหนือ และกลาง โดยคิดเป็นร้อยละ 98.5 97.8 97.5 และ 94.0 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครัวเรือนรวบ พบว่า ครัวเรือนรวบที่มีหนี้สินมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวบที่ไม่มีหนี้สิน โดยคิดเป็นร้อยละ 97.7 และ 96.4 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาการมีที่อยู่อาศัยของครัวเรือนรวบ พบว่า ครัวเรือนรวบที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวบที่ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยคิดเป็นร้อยละ 98.1 และ 95.0 และเมื่อพิจารณารายได้ของครัวเรือนรวบ พบว่า ครัวเรือนรวบที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 17,167) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวบที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 97.4 และร้อยละ 94.7 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายของครัวเรือนรวบ พบว่า ครัวเรือนรวบที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 15,313) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวบที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 97.4 และร้อยละ 95.6 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นของครัวเรือนรวบ พบว่า ครัวเรือนรวบที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือนสูงกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 10,000) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวบที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือนต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ 97.8 และร้อยละ 96.3 ตามลำดับ

โดยเมื่อเปรียบเทียบศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวบกับครัวเรือนจนในภาพรวม พบว่า ครัวเรือนรวบมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจน โดยคิดเป็นร้อยละ 97.1 และ 91.5 ตามลำดับ และหากพิจารณาลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนรวบที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงมีศักยภาพในการออมมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 97.6 และ 96.8 ตามลำดับ) ส่วนครัวเรือนจนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายมีศักยภาพในการออมมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 92.2 และ 90.2 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาสถานภาพสมรส พบว่า หัวหน้าครัวเรือนรวบที่มีสถานภาพฝ่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพมีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 97.9) ส่วนหัวหน้าครัวเรือนจนที่มีสถานภาพสมรส มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 92.2) และเมื่อพิจารณาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวบและครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคม กลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตรมีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 98.9 และ

ร้อยละ 95.1 ตามลำดับ) รองลงมาคือ ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 98.6 และร้อยละ 94.8 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาภาค พบว่า ครั้วเรือนรวยที่อาศัยอยู่ภาคเหนือ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 99.5) รองลงมา คือ ภาคใต้ (ร้อยละ 98.5) ส่วนครั้วเรือนจนที่อาศัยอยู่ภาคใต้ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 95.1) รองลงมา คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 93.8) และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครั้วเรือน พบว่า ทั้งครั้วเรือนรวยและครั้วเรือนจน ครั้วเรือนที่มีหนี้สินจะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครั้วเรือนที่ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 97.7 และร้อยละ 92.4 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาการมีที่อยู่อาศัยของครั้วเรือน พบว่า ทั้งครั้วเรือนรวยและครั้วเรือนจน ครั้วเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครั้วเรือนที่ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 98.1 และร้อยละ 91.1 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณารายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครั้วเรือน พบว่า ทั้งครั้วเรือนรวยและครั้วเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครั้วเรือน มากกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 17,167) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครั้วเรือนที่มีรายได้ทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.4 และร้อยละ 94.7 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครั้วเรือน พบว่า ทั้งครั้วเรือนรวยและครั้วเรือนจนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครั้วเรือน มากกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 15,313) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครั้วเรือนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.4 และร้อยละ 95.5 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครั้วเรือน พบว่า ทั้งครั้วเรือนรวยและครั้วเรือนจนที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครั้วเรือน มากกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 10,000) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครั้วเรือนที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.8 และร้อยละ 92.9 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.4 ร้อยละของครั้วเรือน จำแนกตามศักยภาพในการออม ลักษณะทั่วไปของครั้วเรือน และประเภทของครั้วเรือน

ลักษณะทั่วไป	ครั้วเรือนจน			ครั้วเรือนรวย		
	ศักยภาพในการออม			ศักยภาพในการออม		
	มี	ไม่มี	รวม	มี	ไม่มี	รวม
เพศ						
ชาย	92.2	7.8	5,505 (100.0)	96.8	3.2	5,257 (100.0)
หญิง	90.2	9.8	3,138 (100.0)	97.6	2.4	3,387 (100.0)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	ครัวเรือนจน			ครัวเรือนรวย		
	ศักยภาพในการออม			ศักยภาพในการออม		
	มี	ไม่มี	รวม	มี	ไม่มี	รวม
สถานภาพสมรส						
โสด	84.9	15.1	325 (100.0)	95.1	4.9	1,848 (100.0)
สมรส	92.9	7.1	6,189 (100.0)	97.6	2.4	5,159 (100.0)
ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ	88.4	11.6	2,129 (100.0)	97.9	2.1	1,637 (100.0)
ระดับการศึกษา						
มัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า	91.3	8.7	8,041 (100.0)	96.9	3.1	2,926 (100.0)
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	93.9	6.1	602 (100.0)	97.3	2.7	5,718 (100.0)
สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน						
ผู้ถือครองทำการเกษตร						
ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง	95.1	4.9	2,330 (100.0)	98.9	1.1	563 (100.0)
ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง	94.8	5.2	97 (100.0)	98.6	1.4	690 (100.0)
ผู้จัดการ/นักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	91.9	8.1	814 (100.0)	97.6	2.4	1,012 (100.0)
เสมียน/พนักงานขายและให้บริการ	92.2	7.8	141 (100.0)	98.1	1.9	2,714 (100.0)
แรงงานทั่วไป	90.1	9.9	576 (100.0)	96.2	3.8	1,384 (100.0)
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่	90.5	9.5	705 (100.0)	97.2	2.8	108 (100.0)
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ	89.0	11.0	888 (100.0)	91.6	8.4	764 (100.0)
เขตที่อยู่อาศัย						
ในเมือง	89.8	10.2	3,092 (100.0)	97.3	2.7	1,409 (100.0)
นอกเขตเทศบาล	91.3	8.7	4,059 (100.0)	97.2	2.8	6,563 (100.0)
นอกเขตเทศบาล	91.7	8.3	4,584 (100.0)	96.7	3.3	2,081 (100.0)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	ครัวเรือนจน			ครัวเรือนรวย		
	ศักยภาพในการออม			ศักยภาพในการออม		
	มี	ไม่มี	รวม	มี	ไม่มี	รวม
ภาค						
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	82.0	18.0	89 (100.0)	97.8	2.2	1,913 (100.0)
กลาง	91.2	8.8	1,389 (100.0)	94.0	6.0	2,336 (100.0)
เหนือ	93.8	6.2	2,487 (100.0)	99.5	0.5	1,494 (100.0)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	88.9	11.1	3,416 (100.0)	97.5	2.5	1,459 (100.0)
ใต้	95.1	4.9	1,262 (100.0)	98.5	1.5	1,442 (100.0)
การมีหนี้สิน						
มีหนี้สิน	92.4	7.6	4,778 (100.0)	97.7	2.3	4,748 (100.0)
ไม่มีหนี้สิน	90.3	9.7	3,865 (100.0)	96.4	3.6	3,896 (100.0)
การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย						
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	91.6	8.4	7,824 (100.0)	98.1	1.9	5,884 (100.0)
ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	90.2	9.8	819 (100.0)	95.0	5.0	2,760 (100.0)
รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน (17,167 = Median ของประเทศ)						
รายได้ $\leq$ 17,167 บาท	91.2	8.8	7,902 (100.0)	95.0	5.0	906 (100.0)
รายได้ $>$ 17,167 บาท	94.7	5.3	741 (100.0)	97.4	2.6	7,738 (100.0)
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน (15,313 = Median ของประเทศ)						
ค่าใช้จ่าย $\leq$ 15,313 บาท	90.4	9.6	6,765 (100.0)	95.6	4.4	1,330 (100.0)
ค่าใช้จ่าย $>$ 15,313 บาท	95.5	4.5	1,878 (100.0)	97.4	2.6	7,314 (100.0)
มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน (10,000 = Median ของประเทศ)						
มูลค่าหนี้สิน $\leq$ 10,000 บาท	90.1	9.9	4,270 (100.0)	96.3	3.7	3,980 (100.0)
มูลค่าหนี้สิน $>$ 10,000 บาท	92.9	7.1	4,373 (100.0)	97.8	2.2	4,664 (100.0)
รวม	91.5	8.5	8,643(100.0)	97.1	2.9	8,644(100.0)

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยโดยพิจารณาพร้อมกับปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจพร้อม ๆ กัน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) และก่อนทำการวิเคราะห์ได้นำตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมดมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเองโดยวิธี Correlation Matrix ก่อน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์พหุเชิงเส้น (Multicollinearity) ของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่ใช้ศึกษา โดยมีเงื่อนไขระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจะต้องไม่มีค่าสูงเกิน 0.7 สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ จะปรากฏรายละเอียดในภาคผนวก ก. และพบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละคู่ไม่มีคู่ใดมีความสัมพันธ์เกินกว่าเงื่อนไขที่กำหนด จึงสามารถนำตัวแปรอิสระทุกตัวมาวิเคราะห์สถิติการถดถอยโลจิสติกเชิงพหุแบบทวิภาคได้ โดยตัวแปรที่ใช้มีทั้งหมด 14 ตัวแปร และสามารถดูผลการวิเคราะห์ได้จากตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยโลจิสติก (b coefficients) และค่า Odds Ratio ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

ตัวแปร	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	b	Odds Ratio	b	Odds Ratio
ปัจจัยทางสังคม				
เพศ				
หญิง	0.057	1.058	0.487**	1.627
ชาย	-	1.000	-	1.000
สถานภาพสมรส				
โสด	- 0.331	0.718	- 0.034	0.967
ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่	- 0.292*	0.747	0.080	1.083
ไม่ทราบสถานภาพ				
สมรส	-	1.000	-	1.000
ระดับการศึกษา				
มัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า	0.097	1.101	0.227	1.255
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	-	1.000	-	1.000
อายุ	0.001	1.001	0.015*	1.015
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.030	1.030	0.059	1.061

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ตัวแปร	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	b	Odds Ratio	b	Odds Ratio
อัตราส่วนการเป็นภาระ	-0.206***	0.814	0.114	1.120
สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน				
ผู้ถือครองทำการเกษตร	0.250	1.284	1.333*	3.793
ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีลูกจ้าง	- 0.257	0.773	0.733	2.082
ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง	- 0.383*	0.682	0.535	1.708
ผู้จัดการ/นักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	- 0.540	0.583	0.503	1.654
เสมียน พนักงานขายและให้บริการ	-0.673***	0.510	0.221	1.248
แรงงานทั่วไป	- 0.496**	0.609	0.807	2.241
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่	-0.556***	0.574	- 0.050	0.952
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ	-	1.000	-	1.000
เขตที่อยู่อาศัย				
ในเขตเทศบาล	- 0.044	0.957	- 0.024	0.976
นอกเขตเทศบาล	-	1.000	-	1.000
ภาค				
กลาง	0.964**	2.623	-1.010***	0.364
เหนือ	1.213***	3.364	1.807***	6.093
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.423	1.526	- 0.236	0.790
ใต้	1.497***	4.470	0.267	1.306
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	-	1.000	-	1.000
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ				
การมีหนี้สิน				
ไม่มีหนี้สิน	0.021	1.021	0.070	1.073
มีหนี้สิน	-	1.000	-	1.000
การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย				
ไม่เป็นเจ้าของ	- 0.759	0.924	0.213	1.238
เป็นเจ้าของ	-	1.000	-	1.000

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ตัวแปร	ครัวเรือนจน		ครัวเรือนรวย	
	b	Odds Ratio	b	Odds Ratio
รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือนต่อครัวเรือน (พันบาท)	0.016*	1.016	0.000	1.0002
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่อเดือนต่อครัวเรือน (พันบาท)	0.074***	1.076	0.008	1.008
มูลค่าหนี้สินต่อครัวเรือน (พันบาท)	- 0.0004	0.9996	0.0001	1.0001
Constant	1.067**		1.850**	
Model chi-square	229.831***		229.062***	
-2 Log Likelihood	3751.204		1792.814	
Nagelkerke R Square	7.4%		12.7%	
N	8,643		8,644	

หมายเหตุ: * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 *** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001***

จากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกในตารางที่ 4.5 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจน มีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ จำนวน 6 ตัวแปร ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือนต่อครัวเรือน และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่อเดือนต่อครัวเรือน กล่าวคือ

ครัวเรือนจนที่มีหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพสมรส (Odds Ratio = 0.747) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขาดคุณสมบัติในการรักษาหรือการวางแผนการออมในอนาคต

ครัวเรือนจนที่มีอัตราส่วนการเป็นภาระเพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมลดลง (Odds Ratio = 0.814) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 เนื่องจากครัวเรือนต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

ครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็น กลุ่มเสมียน พนักงานขายและให้บริการ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ กลุ่มแรงงานทั่วไป และกลุ่มผู้ประกอบ

ธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ (Odds Ratio = 0.510) (Odds Ratio = 0.574) (Odds Ratio = 0.609) และ (Odds Ratio = 0.682) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Odds Ratio = 4.470) (Odds Ratio = 3.364) และ (Odds Ratio = 2.623) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากค่าครองชีพในการดำรงชีวิตที่ต่ำกว่า รวมถึงครัวเรือนในต่างจังหวัดสามารถปลูก หรือหาวัตถุดิบในการประกอบอาหารเองได้โดยไม่ต้องซื้อ

ครัวเรือนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 พันบาท มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น (Odds Ratio=1.016) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคตามพื้นฐานความจำเป็นยังเท่าเดิม ทำให้ครัวเรือนสามารถออมได้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (ซูศรี มณีพุกษ์ และคณะ 2553, น. 77-85) ได้อธิบายพฤติกรรมบริโภคว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนจะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มของรายได้ ดังนั้นเมื่อระดับรายได้สูงขึ้น จะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภคมียาวขึ้นเนื่องจากครอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตเพียงพอแล้ว ก็จะมีเงินเหลือสามารถเก็บออมได้เพิ่มขึ้น

ครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 พันบาท มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น (Odds Ratio=1.076) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ในขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวบ พบว่า ปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวบ ประกอบไปด้วย 4 ตัวแปร ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค กล่าวคือ

ครัวเรือนรวบที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย (Odds Ratio=1.627) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องจากสังคมไทยนิยมให้เพศหญิงดูแลการเงินของครัวเรือน รวมถึงเพศหญิงมีความละเอียดรอบคอบ และระมัดระวังการใช้จ่ายมากกว่าชาย

หัวหน้าครัวเรือนรวบที่มีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น (Odds Ratio=1.015) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ในการทำงานที่มากขึ้นทำให้มีรายได้จากการทำงานที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) พบว่า โดยทั่วไปบุคคลมักจะมียาได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้น

ชีวิต ซึ่งบุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคนทำให้เกิดการออม และช่วงบั้นปลายชีวิตหรือเกษียณอายุจะเป็นช่วงที่นำเงินออมที่สะสมไว้มากำใช้ในชีวิตประจำวัน

ครัวเรือนรวยที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวยที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ (Odds Ratio=3.793) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ถือครองทำการเกษตรในครัวเรือนรวยเป็นผู้ถือครองทำการเกษตรรายใหญ่ที่มีเนื้อที่ถือครองตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไปและเป็นเจ้าของที่ดินจึงมีค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำจึงอาจทำให้มีโอกาสออมสูงกว่ากลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เกษียณอายุการทำงานแล้ว

ครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการอมน้อยกว่าครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Odds Ratio=0.364) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 ส่วนครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Odds Ratio=6.093) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

ตารางที่ 4.6 สรุปผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

ตัวแปร	ครัวเรือนจน	ครัวเรือนรวย
ปัจจัยทางสังคม		
	-	เพศ
	สถานภาพสมรส	-
	-	อายุ
	อัตราส่วนการเป็นภาระ	-
	สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน	สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน
	ภาค	ภาค
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
	รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือน	-
	ต่อครัวเรือน	
	ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือน	-
	ต่อครัวเรือน	

จากตารางที่ 4.6 สรุปผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบครัวเรือนรวย พบว่า ครัวเรือนจนมีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนรวยมีเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค สำหรับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจไม่มีผลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560 สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพและรูปแบบในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย ขอบเขตการวิจัยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลเฉพาะครัวเรือนจน (ครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกินเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20) และกลุ่มครัวเรือนรวย (ครัวเรือนที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 80 ขึ้นไป) โดยใช้ตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 17,287 ครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ เพื่ออธิบายการนำเสนอลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง และลักษณะทางเศรษฐกิจ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ รายได้ ค่าใช้จ่าย มูลค่าหนี้สิน มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม สำหรับการวิเคราะห์ศักยภาพและรูปแบบในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย จำแนกตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจจะใช้การวิเคราะห์ตารางไขว้ (Cross-tabulation) ส่วนการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีต่อศักยภาพในการออมเปรียบเทียบครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยจะใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic Regression) ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 คุณลักษณะทั่วไปของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน

ลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนทั้งครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยส่วนใหญ่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย และมีสถานภาพสมรส เมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนจนจะมีอายุเฉลี่ยมากกว่าครัวเรือนรวยประมาณ 8 ปี สำหรับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า 9 ใน 10 ของหัวหน้าครัวเรือนจน (ร้อยละ 93) มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนรวยส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 66.1) และเมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ครัวเรือนจนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและอัตราส่วนการเป็นภาระมากกว่าครัวเรือนรวย และเมื่อพิจารณาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนจนเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 62.8) มีสถานะเศรษฐกิจสังคมเป็นกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร ในส่วนของครัวเรือนรวยเกือบ 1 ใน 3 (ร้อยละ 31.4) มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และเมื่อพิจารณาเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนจนอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 53.0) มากกว่าในเขตเทศบาลเล็กน้อย ในขณะที่ครัวเรือนรวย พบว่า อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (ร้อยละ 75.9) มากกว่านอกเขตเทศบาล ส่วนในระดับภูมิภาคที่มีครัวเรือนจนอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 39.5) ส่วนครัวเรือนรวยอาศัยอยู่มากที่สุด คือ ภาคกลาง (ร้อยละ 27) และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนจนและครัวเรือนรวยมีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินพอ ๆ กัน (ร้อยละ 45) ส่วนการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย พบว่า ครัวเรือนจนมีการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยน้อยมาก เพียงร้อยละ 9.0 ในขณะที่ครัวเรือนรวยเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 31.9 และเมื่อพิจารณารายได้ พบว่า ครัวเรือนจนมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 9,323 บาทเดือนต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย 58,959 บาทเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 6.3 เท่า และครัวเรือนจนมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย 11,779 บาทเดือนต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ย 36,248 บาทเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 3 เท่า และเมื่อพิจารณามูลค่านีสินทั้งสิ้น พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่านีสินทั้งสิ้น 72,718 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่านีสินทั้งสิ้น 508,137 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 7 เท่า และเมื่อพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 44,261 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 519,817 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 12 เท่า และเป็นที่น่าสนใจว่าครัวเรือนจน มีมูลค่านีสินสูงกว่ามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม

5.1.2 รูปแบบการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

เมื่อพิจารณารูปแบบการออม เปรียบเทียบศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจน คิดเป็นร้อยละ 97.1 เทียบกับ 91.5 และเมื่อพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม พบว่า ครัวเรือนจนมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 44,261 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนรวยมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออมทั้งสิ้น 519,817 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนจน 12 เท่า โดยเมื่อพิจารณารูปแบบการออม 3 อันดับแรก ของครัวเรือนจน พบว่า มีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ มีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 32.9 และมีศักยภาพในการออมในสินทรัพย์สินทรัพย์อื่น ๆ อย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 2.1 ในขณะที่ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการเก็บออมในสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์อื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ มีการออมในสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเดียวน คิดเป็นร้อยละ 22.7 และมีศักยภาพในการออมทั้งในสินทรัพย์ทางการเงิน สินทรัพย์เพื่อการลงทุน และสินทรัพย์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.7

5.1.3 ศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย

เมื่อเปรียบเทียบศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวยกับครัวเรือนจน พบว่า ครัวเรือนรวยมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจน โดยคิดเป็นร้อยละ 97.1 และ 91.5 ตามลำดับ และหากพิจารณาตามลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนรวยที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงมีศักยภาพในการออมมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 97.6 และ 96.8 ตามลำดับ) ส่วนครัวเรือนจนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายมีศักยภาพในการออมมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 92.2 และ 90.2 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาสถานภาพสมรส พบว่า หัวหน้าครัวเรือนรวยที่มี สถานภาพม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพมีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 97.9) ส่วนหัวหน้าครัวเรือนจนที่มีสถานภาพสมรส มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 92.2) และเมื่อพิจารณาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคม กลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตรมีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 98.9 และร้อยละ 95.1 ตามลำดับ) รองลงมาคือ ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 98.6 และร้อยละ 94.8 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาภาค พบว่า ครัวเรือนรวยที่อาศัยอยู่ภาคเหนือ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 99.5) รองลงมา คือ ภาคใต้ (ร้อยละ 98.5) ส่วนครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่ภาคใต้ มีศักยภาพในการออมมากที่สุด (ร้อยละ 95.1) รองลงมา คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 93.8) และเมื่อพิจารณาการมีหนี้สินของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน ครัวเรือนที่มีหนี้สินจะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 97.7 และร้อยละ 92.4 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาการมีที่

อยู่อาศัยของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจน ครัวเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 98.1 และ ร้อยละ 91.1 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณารายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน มากกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 17,167) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ทั้งสิ้นต่ำกว่าค่า มัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.4 และร้อยละ 94.7 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน มากกว่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 15,313) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.4 และร้อยละ 95.5 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน มากกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (Median : 10,000) มีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนที่มีมูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นต่ำกว่าค่ามัธยฐานของประเทศ (ร้อยละ 97.8 และร้อยละ 92.9 ตามลำดับ)

5.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนเปรียบเทียบกับครัวเรือนรวย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย โดยพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ พร้อม ๆ กัน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกเชิงพหุแบบทวิภาค โดยการวิเคราะห์ใช้ตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว ผลการวิเคราะห์ พบว่า ครัวเรือนจนมีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ จำนวน 7 ตัวแปร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน สำหรับครัวเรือนรวยมีเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน จำนวน 4 ตัวแปร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือนรวยและครัวเรือนจนในการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก พบว่า ครัวเรือนรวยมีแค่ปัจจัยทางด้านสังคมเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมของครัวเรือน ส่วนครัวเรือนจนมีทั้งปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อศักยภาพในการออมได้แก่ รายได้ ซึ่งครัวเรือนจนที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน เพิ่มขึ้น 1 พันบาท มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น (Odds Ratio=1.016) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคตามพื้นฐานความจำเป็นยังเท่าเดิม ทำให้ครัวเรือนสามารถออมได้เพิ่มขึ้น สำหรับครัวเรือนรวยรายได้ที่เพิ่มขึ้นไม่มีผลต่อศักยภาพในการออมทั้งนี้อาจเนื่องจากครัวเรือนรวยมีรายได้เหลือเพียงพอที่จะออมอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (ชูศรี มณีพุกษ์ และคณะ, 2553, น. 77-85) ได้อธิบายพฤติกรรมบริโภคว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนจะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มของรายได้ ดังนั้นเมื่อระดับรายได้สูงขึ้น จะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภคมียาวขึ้นเนื่องจากครอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตเพียงพอแล้ว ก็จะมีเงินเหลือสามารถเก็บออมได้เพิ่มขึ้น

ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออมที่เหมือนกันของครัวเรือนจนและครัวเรือนรวย คือ ตัวแปรสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน และภาค ซึ่งตัวแปรสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนจะเป็นตัวบ่งบอกว่าแหล่งรายได้หลักของครัวเรือนมาจากการประกอบอาชีพใด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ นักเศรษฐศาสตร์ Kaldor (1985) พบว่า ปัจจัยด้านแหล่งที่มาของเงินได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ตามสมมติฐานของคาลดอร์ (Kaldor Hypothesis) กล่าวว่า ความแตกต่างทางชนชั้นหรือด้านเศรษฐกิจมีผลให้การออมแตกต่างกัน (อ้างถึงใน โสภณ โรจน์ธำรง, 2537, น. 101-107) ซึ่งเมื่อดูผลของการวิเคราะห์ในครัวเรือนจน พบว่า สถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน กลุ่มเสมียน/พนักงานขายและให้บริการ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ กลุ่มแรงงานทั่วไป และกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่มีลูกจ้าง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการอมน้อยกว่า ครัวเรือนจนที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, สุวิมล เสงษ์พัฒนา (2557, น. 78-84) เรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย : การออมไม่พอเพียงและความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน พบว่า กลุ่มแรงงานเกษตรและแรงงานทั่วไป (Agricultural and General Worker) กลุ่มพนักงานบริการ/ขาย (Sale- and Service-Worker) และอาชีพพื้นฐาน (Basic Occupation) มีสัดส่วนออมไม่พอเพียงสูงที่สุด ร้อยละ 30-50 และกลุ่มนักวิชาชีพ

(Professional) มีอัตราการออมไม่พอเพียงน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจจะเพราะมีรายได้ค่อนข้างแน่นอน และรายได้สูงกว่า ในขณะที่ครัวเรือนรายกลุ่มสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนที่มีผลต่อศักยภาพการออม คือ กลุ่มครัวเรือนรายที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมเป็นผู้ถือครองทำการเกษตร มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรายที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นกลุ่มผู้ไม่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ถือครองทำการเกษตรในครัวเรือนรายเป็นผู้ถือครองทำการเกษตรรายใหญ่ที่มีเนื้อที่ถือครองตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไปและเป็นเจ้าของที่ดินจึงมีค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำจึงอาจทำให้มีโอกาสออมสูงกว่ากลุ่มผู้ไม่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เกษียณอายุการทำงานแล้ว ส่วนในด้านของภาคที่ครัวเรือนอาศัยอยู่ พบว่า ครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนจนที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สำหรับในครัวเรือนราย พบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมน้อยกว่าครัวเรือนรายที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนครัวเรือนรายที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าครัวเรือนรายที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากค่าครองชีพในการดำรงชีวิตที่ถูกกว่า รวมถึงครัวเรือนในต่างจังหวัดสามารถปลูก หรือหาวัตถุดิบในการประกอบอาหารเองได้โดยไม่ต้องซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, สุวิมล เสงพัฒนา (2557, น. 78-84) เรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย : การออมไม่พอเพียงและความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน พบว่า แม้ว่าครัวเรือนยากจนในเขตชนบทจะมีรายได้ต่ำ แต่ค่าครองชีพต่ำ และมีโอกาสประหยัดรายจ่ายด้วยการบริโภคพืชผักสวนครัวโดยไม่ต้องเสียเงิน แต่วิถีชีวิตของครัวเรือนยากจนในเมือง จำเป็นต้อง “ใช้เงินตรา” ในการดำรงชีพ

ปัจจัยทางด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการออมของครัวเรือนจนอย่างเดียว ได้แก่ อัตราส่วนการเป็นภาระ สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนจนที่มีหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการอมน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนสถานภาพสมรส ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขาดคู่ชีวิตในการปรึกษาหารือการวางแผนอนาคต จึงทำให้คนกลุ่มนี้มีโอกาสในการอมน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชลธิชา อัครนิรันดร์ (2552, น. 69-72) เรื่อง การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย พบว่า ผู้ที่มีสถานภาพสมรสกำลังสมรสมีระดับการออมที่สูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสดและเคยสมรส สำหรับอัตราส่วนการเป็นภาระเพิ่มขึ้น 1 หน่วยทำให้ครัวเรือนจนมีโอกาสมิ่ศักยภาพในการออมลดลง เนื่องจากครัวเรือนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (โสภณ โรจน์ธำรง, 2537, น. 101-107) เรื่อง ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน พบว่า จำนวนผู้พึ่งพิงเป็นภาระแก่ครัวเรือนต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดู ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหรือในทางตรงกันข้ามบุคคลในวัย

ทำงานมีความโน้มเอียงที่จะออมสูง ดังนั้น หากอัตราส่วนประชากรในวัยทำงานสูงขึ้นจะมีผลให้อัตราการออมของครัวเรือนโดยรวมสูงขึ้น

ปัจจัยทางด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการออมของครัวเรือนรายอย่างเดียว ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน โดยครัวเรือนรายที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิง มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย ทั้งนี้เนื่องจาก สังคมไทยนิยมให้เพศหญิงดูแลการเงินของครัวเรือน รวมถึงเพศหญิงมีความละเอียด รอบคอบ และระมัดระวังการใช้จ่ายมากกว่าชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, สุวิมล เสงพัฒนา (2557, น. 78-84) เรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย: การออมไม่พอเพียงและความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดปัญหา “การออมติดลบ” น้อยกว่าเพศชาย สำหรับอายุของหัวหน้าครัวเรือนรายหากมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี ทำให้ครัวเรือนรายมีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น (Odds Ratio=1.015) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) พบว่า โดยทั่วไปบุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มต้นชีวิต ซึ่งบุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคนทำให้เกิดการออม และช่วงบั้นปลายชีวิตหรือเกษียณอายุจะเป็นช่วงที่นำเงินออมที่สะสมไว้มากำใช้ในชีวิตประจำวัน

5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า รายได้มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการออม ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ครัวเรือนมีอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้อีกช่องทางหนึ่งของครัวเรือนเพื่อให้ครัวเรือนมีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนจนที่มีลักษณะดังนี้ 1) หัวหน้าครัวเรือนสถานภาพ ม่าย/หย่า/แยกกันอยู่/เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ 2) อัตราส่วนการเป็นภาระในครัวเรือนสูง 3) มีรายได้หลักของครัวเรือนเกิดจากการประกอบอาชีพ กลุ่มเสมียน พนักงานขายและให้บริการ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานในกระบวนการผลิต/ก่อสร้าง/เหมืองแร่ กลุ่มแรงงานทั่วไป กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง 4) อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสที่จะมีศักยภาพในการออมต่ำ

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากข้อมูลที่นำมาใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ และมีข้อจำกัดด้านตัวแปรที่ศึกษา ในการศึกษาหากผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเองควรนำตัวแปรอื่น ๆ มาใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อสามารถอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการออมของครัวเรือน ได้มากขึ้น เช่น พฤติกรรมการออม ทักษะความรู้ทางการเงิน ทักษะคิดทางการเงิน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- กุศล สุนทรธาดา และธารทิพย์ จินดาภา. (2556). การออมของครัวเรือนไทยมองภาพสะท้อนจากครัวเรือนคน รุ่นเกิดล้าน. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(1), 1-12.
- ชลธิชา อัครนิรันดร์. (2552). *การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชูศรี มณีพฤกษ์, พรพิมล สันติมนิรัตน์, ประเสริฐ วัฒนาเศรษฐ์, ประภัสสร เลียวไพโรจน์, มณีรัตน์ ภิญโญภูษากุญ และสิริลักษณ์ คอมนันท์. (2553). *หลักเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา. (2557). *รายงานการวิจัยการออม ความมั่งคั่งและบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เดือนรุ่ง ช่วยเรือง. (2555). *รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในชุมชนเกาะเปาะ จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). *การออม*. สืบค้นจาก <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/save/Pages/save.aspx>
- นันทกา นันทวิสัย. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- บุษบง ศรีสันต์. (2542). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2546). *พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2533). ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในสังคมเศรษฐกิจไทย. *เศรษฐสาร*, 4(12), 1.

- วรเวศม์ สุวรรณระดา และสมประวิณ มันประเสริฐ. (2552). *ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานในประเทศไทย: การศึกษาจากข้อมูลการสำรวจในระดับจุลภาค*. สืบค้นจาก http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~msompraw/Savings_NCE2009.pdf
- วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาร์ท และวลัยภรณ์ อัดตะนันท์. (2531). *การเร่งการออมของครัวเรือนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สวาทรี พงกระโทก. (2554). *ศักยภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2547). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานดุลยภาพการเงิน การออม และการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2560*. *หัวราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2560, Savings and gross capital formation*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุขใจ น้ำผุด. (2543). *กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริยาพร จันทร์เจริญ. (2555). *การออมของแรงงานวัยก่อนสูงอายุและวัยสูงอายุที่ทำงานในระบบและนอกระบบ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหิดลมหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- โสภณ ไรจน์ธำรงค์. (2537). *พฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทย ผลการสำรวจปี 2536*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม. (2547). *เศรษฐศาสตร์มหภาค* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- James S. Duesenberry (1949). *Income, Saving and the Theory of Consumer Behavior*. Cambridge: Harvard University Press.
- Kaldor, N. (1985). *Economics without equilibrium*. New York: M. E.
- Milton Friedman, (1957). *A Theory of the Consumption Function*. Princeton, N.J: Princeton University Press.

- Modigliani, F. and R. Brumberg. (1951). *Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross-section Data. Post Keynesian Economic*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Ott, D.J. and Yoo, J.H. (1975). *Macroeconomic Theory*. New York: MC Graw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางผ.1.1 ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation Matrix) ของครัวเรือนจน

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1	1																							
2	-.065**	1																						
3	-.196**	-.034**	1																					
4	-.078**	-.014	-.042**	1																				
5	-.162**	-.028**	-.086**	-.034**	1																			
6	-.181**	-.032**	-.096**	-.038**	-.080**	1																		
7	-.206**	-.036**	-.109**	-.044**	-.090**	-.101**	1																	
8	-.028**	-.021	.009	-.001	-.028**	-.017	-.021	1																
9	-.093**	-.018	-.024*	-.031**	.023*	-.025*	-.029**	-.113**	1															
10	-.069**	.019	.039**	.006	.031**	.018	.020	.051**	.031**	1														
11	.117**	-.022*	-.006	-.023*	-.023*	-.106**	-.043**	-.010	-.007	-.278**	1													
12	-.012	-.028**	-.057**	-.016	-.056**	-.062**	.010	-.023*	.007	-.354**	-.514**	1												
13	-.046**	.043**	.038**	.040**	.064**	.205**	.005	-.016	-.034**	-.181**	-.263**	-.334**	1											
14	-.102**	.004	-.015	-.019	.036**	-.007	-.010	.049**	.499**	.079**	-.054**	-.001	-.014	1										
15	-.040**	.044**	.094**	.108**	.054**	.003	-.030**	.101**	-.080**	.002	-.035**	-.052**	.115**	.016	1									
16	.127**	.012	.007	.057**	.019	-.007	.019	-.107**	-.125**	-.047**	-.042**	.173**	-.122**	-.046**	.038**	1								
17	.088**	-.032**	-.067**	.006	-.086**	.053**	-.006	-.026*	-.036**	.021	.031**	-.062**	.040**	-.018	-.032**	.025*	1							
18	.139**	-.026*	-.080**	.010	-.096**	-.088**	-.056**	-.098**	.000	-.093**	.055**	.153**	-.130**	-.034**	-.093**	.135**	.147**	1						
19	-.195**	-.007	.007	.028*	.107**	.075**	.089**	-.069**	.092**	.076**	-.068**	-.118**	.153**	.099**	.038**	-.033**	-.031**	-.103**	1					
20	.028**	.024*	.061**	.072**	.177**	.093**	.145**	-.164**	-.137**	-.030**	-.118**	.061**	.099**	-.063**	.007	.287**	.009	.065**	.429**	1				
21	-.103**	-.060**	-.068**	-.044**	-.071**	-.138**	-.097**	-.092**	.314**	.032**	.044**	.032**	-.125**	.039**	-.290**	-.132**	-.013	.226**	-.007	-.090**	1			
22	.024*	.126**	.092**	.092**	.111**	.011	.034**	-.092**	-.122**	.043**	-.174**	.054**	.087**	-.055**	.152**	.299**	-.044**	.032**	.126**	.549**	-.144**	1		
23	-.035**	-.040**	.050**	.055**	.144**	.063**	.126**	-.092**	-.050**	-.035**	-.053**	.054**	.028**	-.015	-.024*	.174**	.009	.047**	.232**	.571**	-.028**	.356**	1	
24	.072**	.070**	.015	.044**	.001	-.045**	-.041**	-.039**	-.082**	.018	.000	.027*	-.050**	-.068**	.091**	.354**	.017	.079**	-.043**	.146**	-.056**	.397**	.008	1

** 0.01 * 0.05 : 1 ผู้ถือครองทำเกษตร 2 ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง 3 ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง 4 ผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ 5 เสริมพนักงานขายและให้บริการ 6 แรงงานทั่วไป 7 ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน 8 โสต 9 หม้าย หย่า แยก เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานะ 10 กลาง 11 เหนือ

12 ตะวันออกเฉียงเหนือ 13 ได้ 14 ขาย 15 มั่น 16 ไม่มีหนี้สิน 17 ในเขตเทศบาล 18 ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย 19 อัตราการเป็นภาระ 20 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 21 อายุของหัวหน้าครัวเรือน 22 ค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่อครัวเรือน 23 รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือนต่อครัวเรือน 24 จำนวนหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน

ภาคผนวก ก

ตารางพ.1.2 ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation Matrix) ของครัวเรือนรวม

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1	1																							
2	-.078**	1																						
3	-.096**	-.107**	1																					
4	-.179**	-.199**	-.246**	1																				
5	-.115**	-.129**	-.159**	-.295**	1																			
6	-.030**	-.033**	-.041**	-.076**	-.049**	1																		
7	-.082**	-.092**	-.113**	-.211**	-.136**	-.035**	1																	
8	-.099**	-.089**	-.035**	.005	.121**	.018	.111**	1																
9	-.001	-.016	.034**	-.045**	-.033**	.025*	-.062**	-.252**	1															
10	.028**	-.018	-.002	-.061**	-.043**	-.005	.202**	.037**	-.001	1														
11	-.0	-.0	-.006	.0016	-.026*	-.021*	-.079**	-.055**	.032**	-.278**	1													
12	-.001	-.001	.002	.069**	-.002	-.037**	-.109**	-.041**	.006	-.274**	-.206**	1												
13	.116**	.042**	.038**	-.061**	.042**	.067**	-.109**	-.010	-.002	-.272**	-.205**	-.202**	1											
14	-.078**	-.039**	.012	.051**	-.0	-.039**	-.075**	.159**	.290**	.022*	.0012	.008	-.034**	1										
15	-.222**	-.079**	-.149**	.268**	.030**	-.069**	-.030**	.177**	-.235**	-.055**	.022*	.034**	8E-05	-.049**	1									
16	.072**	.047**	.009	.116**	-.003	-.020	-.055**	-.184**	-.081**	-.053**	.084**	.143**	-.001	-.066**	.031**	1								
17	.220**	-.023*	-.002	-.063**	-.044**	.044**	.063**	-.086**	.0009	.108**	-.001	-.039**	.030**	-.033**	-.142**	.095**	1							
18	.163**	.081**	.0006	.068**	-.254**	-.068**	-.218**	-.360**	.134**	-.039**	.070**	.069**	-.032**	-.0	-.085**	.099**	.106**	1						
19	-.002	.067**	-.081**	.137**	-.165**	-.055**	-.125**	-.231**	.035**	-.053**	-.002	-.022*	-.002	-.029*	.039**	.051**	-.001	.307**	1					
20	.075**	.146**	-.022*	.146**	-.139**	-.058**	-.094**	-.373**	-.094**	-.048**	-.030**	-.0	-.001	-.135**	-.050**	.212**	.043**	.348**	.561**	1				
21	.068**	.029**	-.0	.0001	-.209**	-.059**	-.245**	-.413**	.343**	-.043**	.087**	.034**	-.033**	.022*	-.260**	-.056**	-.001	.520**	.307**	.248**	1			
22	-.046**	.142**	-.073**	.176**	-.104**	-.041**	-.077**	-.184**	-.079**	-.068**	-.048**	-.001	-.001	-.079**	.110**	.130**	-.042**	.191**	.253**	.446**	.111**	1		
23	.066**	.191**	-.036**	.073**	-.114**	-.038**	-.085**	-.159**	-.040**	-.001	-.021*	.0005	-.0	-.058**	.038**	.082**	-.012	.187**	.176**	.354**	.129**	.491**	1	
24	-.001	.113**	-.035**	.147**	-.077**	-.037**	-.079**	-.136**	-.073**	-.062**	.049**	.120**	-.002	-.054**	.095**	.412**	.008	.153**	.105**	.221**	.030**	.213**	.194**	1

** 0.01 * 0.05 : 1 ผู้ถือครองทำการเกษตร 2 ผู้ประกอบธุรกิจที่มีลูกจ้าง 3 ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่มีลูกจ้าง 4 ผู้จัดการ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ 5 เสมียน พนักงานขายและให้บริการ 6 แรงงานทั่วไป 7 ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน 8 โสัด 9 หม้าย หย่า แยก เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานะ 10 กลาง 11 เหนือ

12 ตะวันออกเฉียงเหนือ 13 ได้ 14 ชาย 15 มั่น 16 ไม่มีหนี้สิน 17 ในเขตเทศบาล 18 ไม่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย 19 อัตราการเป็นภาระ 20 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 21 อายุของหัวหน้าครัวเรือน 22 ค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่อครัวเรือน 23 รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือนต่อครัวเรือน 24 จำนวนหนี้สินทั้งสิ้นต่อครัวเรือน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล

นางสาวนิตยา ปะอินทร์

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สถิติ)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีสำเร็จการศึกษา พ.ศ.2552

ประสบการณ์การทำงาน

มกราคม 2553 – มิถุนายน 2554

เจ้าหน้าที่สถิติ บริษัท วีพีเอฟ กรุ๊ป (1973)

จำกัด

กรกฎาคม 2554 – ปัจจุบัน

นักวิชาการสถิติชำนาญการ

กลุ่มงานวิเคราะห์และพยากรณ์สถิติ

เชิงเศรษฐกิจ กองสถิติพยากรณ์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ